

Vlaams
Parlement

vergadering **C203**
zittingsjaar 2016-2017

Woordelijk Verslag

Commissievergadering

Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese
Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed

van 18 april 2017

INHOUD

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de nieuwe richtlijnen voor de toekenning van erfgoed- en onderzoekspremies – 1554 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Rik Daems aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekenning van restauratiepremiës – 1706 (2016-2017)	4
VRAAG OM UITLEG van Marino Keulen aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de houding van het Agentschap Onroerend Erfgoed bij de beoordeling van de ingediende gemeentelijke kerkenbeleidsplannen – 1623 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de beoordeling van gemeentelijke kerkenbeleidsplannen – 1662 (2016-2017)	10
VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de inpasbaarheid van het multifunctionele gebruik van de IJzertoren in het licht van de selectie van de IJzercrypte met het oog op erkenning als UNESCO-Werelderfgoed – 1663 (2016-2017)	18
VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van de beschermde Ooidonkdreef in Deinze – 1754 (2016-2017)	22
VRAAG OM UITLEG van Karin Brouwers aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de erkenning en ondersteuning van de creatieve industrie in het internationale economische beleid – 1604 (2016-2017)	
VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de rol van media en andere creatieve industrieën binnen Flanders Investment & Trade (FIT) – 1608 (2016-2017)	27
VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Europese Commissie op de aankondiging van een nieuw onafhankelijkheidsreferendum voor Schotland – 1626 (2016-2017)	35

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Japan - 1687 (2016-2017)	37
VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de laatste ontwikkelingen in het dossier van het Saudische bedrijf Energy Recovery Systems in de Antwerpse haven - 1688 (2016-2017)	42
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de informatieverstrekking van het Agentschap voor Buitenlandse Handel met betrekking tot incoterms - 1733 (2016-2017)	45
VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het stopzetten van de overheidssubsidies aan Flanders Today - 1734 (2016-2017)	47
VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de gevolgen van de brexit voor Vlaamse internationaal actieve kmo's en het gebrek aan bekendheid van het brexit-meldpunt van Flanders Investment & Trade (FIT) - 1761 (2016-2017)	52

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de nieuwe richtlijnen voor de toekenning van erfgoed- en onderzoekspremies – 1554 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Rik Daems aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekenning van restauratiepremies – 1706 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister, de laatste maanden stel ik vast dat beschermde gebouwen meer en meer te koop worden aangeboden. Ik las onlangs nog in Het Nieuwsblad dat een Vlaams kasteel nu te koop is voor de prijs van een huis.

Zowel private eigenaars als lokale besturen stellen hun goed te koop, soms aan belachelijk lage prijzen. Dat wijst er mijns inziens niet op dat mensen hun interesse in erfgoed hebben verloren, maar wel dat de onderhoudskosten en restauratiekosten aanzienlijk zijn. Bovendien vang ik ook signalen op dat de eisen die vanuit uw administratie worden gesteld, soms vrij hoog liggen.

Naar aanleiding van het ontwerp van decreet fiscale stimuli voor erfgoed dat we hier voor het reces hebben goedgekeurd, heeft onze fractie nog gezegd dat de middelen beperkt zijn en daarom weloverwogen moeten worden ingezet. We hebben ook gezegd dat het niet opgaat om erfgoed eerst jarenlang te laten verkommen om dan met subsidies de boel weer recht te trekken en te restaureren, dat is gewoon slecht beheer. Een verschuiving naar financiële ondersteuning voor werken die gericht zijn op beheer en onderhoud lijkt een mogelijkheid.

Als ik in de memorie van toelichting in het ontwerp van decreet kijk, dan lees ik ook dat de klemtoon moet liggen op regulier onderhoud en beheer in plaats van op restauratie. Dat lijkt dus zeker en vast in dezelfde richting te gaan.

In het regeerakkoord staat dat de premiepercentages zullen worden geëvalueerd na de invoering van de fiscale stimuli en na een onderzoek naar de prijssetting op de restauratiemarkt. We moeten hierbij zoeken naar de beste manier om de premies in te zetten in functie van het behoud of het herstel van onroerend erfgoed.

Op de website van het Agentschap Onroerend Erfgoed verscheen op 10 maart een nieuwe richtlijn in verband met de toekenning van erfgoedpremies en onderzoekspremies. Blijkbaar was dat nodig omdat de regelgeving onvoldoende sluitend was om te bepalen of een werk al dan niet in aanmerking komt voor een premie. Volgens de website laat de regelgeving interpretaties en keuzes toe die een belangrijke impact kunnen hebben op het premiebudget.

Onduidelijkheid moeten we natuurlijk vermijden. De heer Daems zal het later nog hebben over juridische onzekerheid.

Minister-president, kunt u meer duiding geven bij de richtlijn zoals die op 10 maart gepubliceerd werd op de website van het agentschap? Om welke redenen was een aanpassing van de richtlijnen voor toekenning van de premies noodzakelijk?

Welke impact zal deze nieuwe richtlijn hebben op al ingediende restauratiedossiers en de wachtlijsten?

Hoe rijmt deze richtlijn met de door u aangekondigde aanpassing van de premie-regeling die u plant na de evaluatie van het decreet?

Rik Daems (Open Vld): Ik zal mijn vraag van hieruit stellen zonder me te verplaatsen.

Minister-president, de essentie van mijn vraag is dat er sowieso onvoldoende budgettaire middelen zijn voor alle bestaande en mogelijk nog toekomstige dossiers over de betoelaging van restauratie. De bedenking die ik me daarbij heb gemaakt, met als basis het voorbeeld van Leuven dat ik het beste ken en waar 21 dossiers hangende zijn waarvan het bijna niet realistisch is te veronderstellen dat die allemaal doorgang zullen vinden, is dat wanneer een premievragende autoriteit een dossier moet klaarmaken, zij daar heel veel middelen, mensen en tijd voor mobiliseert. Het dossier komt sowieso naar uw administratie en mobiliseert ook daar heel veel middelen, mensen en tijd. En toch weten we dat niet al die dossiers zullen kunnen landen. De heel eenvoudige conclusie is dan ook dat er hoe dan ook heel veel middelen, tijd en mensen bij de premievragende autoriteit en bij de premiegevende autoriteit verloren gaan. Mijn vraag is of we kunnen komen tot een nieuwe dynamiek die anders is dan de vandaag bestaande dynamiek.

De datum van indiening is het eerste element voor u om al dan niet een betoelaging toe te staan. Men krijgt dan een soort van voorrangregeling met een aantal wegingscriteria. Maar we weten dat zelfs in dat geval niet alle dossiers kunnen landen binnen een bepaalde tijd, wetende dat in dit specifieke geval naarmate de tijd vordert en er geen instandhoudingswerken gebeuren, de kost nadien alleen maar kan oplopen.

Dat is de context die ik wilde schetsen met de vraag of het denkbaar is dat u in de nabije een andere systematiek zou kunnen vinden waarbij we veel sneller en korter op de bal kunnen weten welke dossiers überhaupt in aanmerking zouden kunnen komen en welke niet. Op dat ogenblik krijgen we een totaal andere besluitvorming bij de premievragende autoriteit en wordt de mobilisatie van een hoop middelen vermeden. Dat is natuurlijk niet zo eenvoudig, want dat betekent dat aan een aantal premievragende autoriteiten op voorhand wordt gezegd dat de middelen beperkt zijn en dat een stuk van wat zij misschien terecht aanvragen, sowieso niet zal worden toegekend. Omgekeerd maakt het ook een pak middelen, mensen en tijd vrij bij u om een aantal andere dossiers die wel in aanmerking komen, wel op een goede manier en tijdig rond te krijgen. Nu worden we vaak geconfronteerd met een stukje dubbeltelling van gebruik van middelen.

Dat is de heel specifieke redenering voor deze thematiek van premies voor restauratie van monumenten. Ik wil mijn vraag echter opentrekken. Als we heel het betoelagingsveld van de Vlaamse Regering bekijken, dan zien we dat dit zeer ruim is en gaat over veel domeinen. Ik vraag me af of we diezelfde systematiek ook hier niet kunnen toepassen. Beeldt u de massa aan middelen, mensen en tijd in die zou worden uitgespaard aan de vragende kant en aan de toestemmende kant. Dat zijn middelen die we beter elders en anders zouden kunnen gebruiken.

Het is geen gemakkelijke vraag. Ik weet dat. Ik vraag daar vandaag ook geen sluitend antwoord op, maar dat had u al begrepen. Het lijkt me minstens een bedenking die de Vlaamse Regering zou kunnen overwegen om binnen afzienbare tijd een andere dynamiek in het hele premieverhaal te installeren waardoor we veel middelen besparen en op het einde van de rit waarschijnlijk meer middelen beschikbaar hebben om uitgerekend terechte betoelaging te kunnen mobiliseren.

Ik wijk wat af van de tekst die ik heb overgemaakt, maar ik ben heel slecht in het herhalen en aflezen. Ik kan wel lezen, maar ik ben heel slecht in het aflezen van teksten. Deze thematiek interesseert me. Ik heb als voorbeeld Leuven genomen, waar er 21 dossiers wachtende zijn en waar er potentieel meer komende zijn. U,

ik en iedereen weten eigenlijk dat als er vijf, zes of zeven landen, dit al zeer goed is.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Voorzitter, dames en heren, dit zijn beleidsmatig zeer interessante vragen, die de casuïstiek overstijgen. U weet dat we daar heel sterk mee bezig zijn en dat ik in de loop van deze regeerperiode al een aantal maatregelen heb genomen en er nog zal nemen. Ik denk aan fiscale stimuli, beheersplannen, kerkenbeleidsplannen, die straks nog aan bod komen, de erfgoedlening die ook nog op ons afkomt. U weet dat we een erfgoedkluis hebben, die bij de ParticipatieMaatschappij Vlaanderen (PMV) zit, waardoor we gebouwen waarvoor anders geen enkele bestemming bestaat, aan de hand van een rollend fonds vooruithelpen. Er gebeurt dus al heel wat. Het probleem van de wachtlijsten, het belonen van goed eigenaarschap, van de instanties die zorg dragen voor het onroerend erfgoed, zijn heel belangrijk thema's.

Er is gerefereerd aan de schriftelijke vraag van de heer Parys in verband met Leuven. Dat antwoord dateert van 25 januari. Ondertussen heb ik bijkomend voor de stad Leuven vier subsidies verleend, voor een totaalbedrag van 3,5 miljoen euro. Ik zeg dit voor de volledigheid. Mijn antwoord toen was een momentopname en er is ondertussen een programmatie goedgekeurd. Ik kom straks terug op de methode van werken met de programmatie.

Voor de bijzondere procedure – dat zijn die procedures waar er geen plafond is – wordt gewerkt met programmaties. We hebben ook een nieuw systeem ingevoerd met een plafond om heel snel te kunnen werken en bij te dragen aan goed onderhoud. Bij de bijzondere procedure worden de programmaties in principe meerdere keren per jaar goedgekeurd. Dat gaat over dossiers die op de wachtlijst staan. Het principe daar is de volgorde: wie eerst komt, eerst maalt. Maar er zijn een aantal voorafnames, die ik niet zal voorlezen. Ze staan in het Onroerenderfgoedbesluit en in twee ministeriële besluiten.

Daarnaast is er een voorafnamecategorie die al bestond in vorige wetgeving. Dat gaat over dossiers in uitvoering van een meerjarenpremieovereenkomst, een instrument dat goed werkt en dat vaak wordt gebruikt door steden om een omvangrijk werk uit te voeren op een goed geordende manier, een gebudgetteerde manier, waardoor niet elk jaar opnieuw of na elke fase een dossier moet worden ingediend.

Ik neem aan dat u de criteria voor hoogdringendheid kent. Ik herhaal ze kort. Het gebouw is instabiel of er dreigt instortingsgevaar. Er dreigt acuut brandgevaar. Er is sprake van waterinsijpeling die waardevolle onderdelen aantast. De toestand van het gebouw brengt de openbare veiligheid in het gedrang. De hoogdringendheid moet altijd blijken uit een nota van een architect of stabiliteitsingenieur.

Mijnheer Daems, u stelde een heel terechte vraag met betrekking tot een kosten-batenanalyse. Zonder dat zo te noemen, heb ik dat opgenomen in de nieuwe richtlijn die gaat over betoelaagbaarheid van beheersmaatregelen, werkzaamheden of diensten voor bouwkundig erfgoed met erfgoedpremie of onderzoekspremie. Die stuurt aan op de meest billijke oplossing. Dit impliceert dat in het aanvraagdossier de verschillende opties worden vermeld en met elkaar kunnen worden vergeleken. Zo u wilt, kunt u dat een kosten-batenanalyse noemen. Wat zijn de diverse opties? Wat kosten die? Wat zijn de voor- en nadelen zodat de beste keuze kan worden gemaakt? Ook voor hoogdringende dossiers moet een dergelijke oplossing worden uitgewerkt zodat er niet wordt gekozen voor een snelle noodoplossing die achteraf nutteloos blijkt te zijn of helemaal moet worden hernomen. Ook bij een hoogdringende ingreep is het belangrijk om het

totaalplaatje te zien. Het moet functioneel zijn en bijdragen aan een eventueel later grondig restauratiedossier.

Het is belangrijk om te vermijden dat we te dure restauratiedossiers krijgen. We hebben daar een studie over gemaakt en het blijkt inderdaad dat er bij slecht onderhoud veel sneller moet worden overgegaan tot restauratie. Het kan zijn dat de termijn wordt verkort tot 30 jaar. Bij zeer goed eigenaarschap, waar goede zorgen worden besteed aan het gebouw, kan die termijn tot 75 jaar lopen. De middelmaat of in medio virtus is ongeveer 50 jaar. Dat zijn natuurlijk richtcijfers. Bij slecht onderhoud moet je niet alleen sneller restaureren, maar ook de kostprijs van de restauratie is meestal gestegen als gevolg van de snellere deterioratie. De kostprijs stijgt exponentieel. In principe is dat 2 procent per jaar. Bij slecht onderhoud kan dit oplopen tot 5 à 10 procent per jaar.

Het is dus aan het agentschap om bij elk dossier grondig na te gaan of de goede restauratietechnieken worden toegepast. We moeten ook zeggen dat wetenschappelijk onderzoek daar veel aan heeft bijgedragen. Als u nu restauraties ziet, dan is het interessant om te zien hoe de studie over de materialen en de stenen, over de duurzame manier van verwerken en de nieuwe technologieën zijn geëvolueerd en hoe men nu met een grotere kennis dan pakweg enkele decennia geleden, kan zeggen welke techniek men moet hanteren om te komen tot een duurzame restauratie. Wat mij betreft, is het de bedoeling om – en we gaan dat doen bij de evaluatie van de wetgeving waardoor ik nu geen pasklaar antwoord kan geven – een instrument in te bouwen waarbij goed eigenaarschap wordt beloond of omgekeerd.

Een tweede punt is het beheersplan dat we opleggen om een visie te hebben waarnaar ook wordt gehandeld. Het heet niet meer zo, maar eigenlijk komt het daarop neer omdat er een afspraak is met de Inspectie van Financiën (IF) dat in het lopende begrotingsjaar de programmaties voor advies worden voorgelegd aan IF. De inspectie geeft hierop een algemeen advies. Elk dossier met een ramingsbedrag hoger dan 500.000 euro wordt individueel nog eens voor advies voorgelegd. Ook voor de dossiers van voorafname geldt dit principe: IF onderzoekt de inhoud van het dossier en gaat na of het dossier beantwoordt aan de criteria van de voorafname. Er wordt dus zorgvuldig gehandeld.

Voor een wijziging van het premiestelsel zijn in mijn beleidsnota en beleidsbrieven al een aantal opties opgenomen. De Vlaamse Regering heeft een conceptnota goedgekeurd. In uitvoering hiervan zijn verschillende analyses uitgevoerd: de wachtlijstproblematiek is doorgelicht, de 'prijszetting' in de restauratiesector is bestudeerd, en in functie van de vermelde richtlijn is de te ruime beoordelingsmarge in de premierregelgeving geanalyseerd. Alle bevindingen worden gebundeld en zullen in eerste instantie worden opgenomen in de evaluatie van de regelgeving die ik, zoals afgesproken, nog voor het zomerreces aan de regering zal voorleggen. Op basis daarvan zullen we maatregelen op korte en lange termijn nemen.

Collega Van Werde vroeg naar de doorlichting van de financieringsmogelijkheden met de vaststelling van de overbelasting van het premiestelsel. Hieruit blijkt de nood aan een optimalisatie. Ik heb dat voorbereid door onder meer een analyse van de wachtlijst en een onderzoek naar de impact van het premiestelsel op de prijszetting op de restauratiemarkt. Dat wordt allemaal meegenomen in de evaluatie van het onroerenderfgoedbeleid. Het is de bedoeling om zaken gericht aan te pakken en de grootste problemen eerst aan te pakken, maar ook te denken in functie van wie er goed zorgt voor het onroerend erfgoed en hoe belonen we hen, vergeleken met anderen die de zaken misschien op hun beloop laten, wat privé ook niet gebeurt. Als de dakgoot lekt, of het een monument is of niet, dan heb je de plicht om ervoor te zorgen dat het lek wordt gedicht. Je gaat ook niet tien jaar wachten in de hoop dat er ooit een restauratie komt waarbij het lek wordt hersteld.

Het is ook de uitdrukkelijke bedoeling om alleen die werken en handelingen te subsidiëren die werkelijk verband houden met onroerend erfgoed. Het gaat over de bescherming van de onroerenderfgoedelementen en niet over andere zaken. Er was inderdaad een interpretatiemarge aan de hand van de regelgeving. Dat is onvermijdelijk, omdat men regels nooit zo specifiek kan schrijven dat elk geval apart daardoor wordt afgedekt.

Daarom heeft de administratie een richtlijn gemaakt. In beleidsmatig en wetenschappelijk opzicht en vanuit de opportuniteiten voor de verschillende betrokkenen, zoals de eigenaars of het lokaal bestuur, kan het soms relevant zijn om een restauratieproject verder te laten gaan dan strikt genomen nodig, bijvoorbeeld voor projecten met een grote publieke uitstraling. In het licht van een efficiënt beheer van de wachtlijsten, is een te grote interpretatiemarge echter budgettair onrealistisch. De richtlijn trekt een duidelijke grens waar er tot nu toe misschien mogelijkheden waren voor diverse interpretaties.

Ik heb de richtlijn goedgekeurd op 9 maart. Ze is dezelfde dag ook toegelicht aan de erfgoedconsulenten van het Agentschap Onroerend Erfgoed die de richtlijn moeten toepassen op een uniforme manier. Ze is op 10 maart op de website gepubliceerd en ze trad op 13 maart in werking en wordt toegepast op alle dossiers die vanaf die datum worden ingediend bij het agentschap. Ze geldt niet met terugwerkende kracht voor dossiers die al op de wachtlijst stonden.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw zeer uitgebreid antwoord.

Terecht zegt u dat een voorstel tot aanpassing van de premiepercentages op tafel zult leggen in het kader van de globale evaluatie van de wetgeving. U neemt het mee; we kunnen er nu dus moeilijk op vooruitlopen.

Ik ben ook blij dat u zegt dat het belangrijk is dat de premies gericht zijn op beheer en onderhoud en dat goed eigenaarschap wordt beloond.

Misschien kunnen we ook eens kijken naar de mate van gebruik of herbestemming in de openstelling. We moeten niet restaureren om te restaureren, maar het monument moet ook een functie krijgen achteraf. Dat is ook een teken van goed eigenaarschap.

Ik ben het ook eens met de heer Daems dat te lang wachten leidt tot zeer dure restauraties. We moeten inderdaad kort op de bal spelen.

We hebben ook altijd het principe ondersteund dat eigenaars van erfgoed een langetermijnvisie moeten hebben over de toekomst van hun pand vooraleer ze beginnen te restaureren. Dat is heel belangrijk.

Het is voor iedereen belangrijk dat er duidelijkheid komt over welke werken er moeten worden betoelaagd en welke niet. Dat hebt u net zelf gezegd. Transparantie is heel, heel belangrijk. We moeten ons niet verliezen in welles-nietesspelletjes over de details.

U hebt een heleboel gezegd. Ik zal het nog eens moeten nalezen. Het overviel mij een beetje. Ik dank u voor uw antwoord.

Rik Daems (Open Vld): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord.

Het is fijn om te horen dat er sinds januari vier dossiers voor Leuven bijkomend zijn goedgekeurd voor 3,5 miljoen euro. Ik zal dat meteen op Twitter vermelden.

Ik ben daar niet zo goed in, maar ik zal het toch eens proberen en zien of men reageert.

Het geeft toch wel aan dat de Vlaamse Regering aan haar centrumsteden, en meer bepaald aan Leuven, denkt. Ik hoop dat niemand zich nu benadeeld voelt, want dan heb ik, als voorzitter van deze commissie, een probleem.

Ik begrijp dat de deur voor een stuk openstaat om erover na te denken hoe we de kost aan premievragende en premiegevende autoriteiten kunnen verlagen. Ik zal zelf ook een aantal denkpistes uitwerken, in overleg met uw kabinet of hier in de commissie. We moeten eens bekijken hoe we die kost voor een stuk kunnen verlagen en daardoor meer middelen kunnen vrijmaken voor enerzijds meer betoelaging of anderzijds snellere doorlooptijden die vandaag mechanisch niet mogelijk zijn. Je hebt natuurlijk maar een bepaald aantal uren in een dag. Je kunt de mensen in de administratie moeilijk vragen om in de plaats van acht er dan maar veertien te doen. Tenzij u met een specifieke overurenregeling naar het Vlaams Parlement wilt komen? We zijn er niet tegen om dat eens te bekijken, maar het is wat te vroeg.

Ik dank u in ieder geval voor uw antwoord.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Het zijn interessante vragen. Wij hadden ook wel wat vragen in verband met het statuut van het document, de richtlijn. U hebt dat nu zeer duidelijk uitgelegd, waarvoor dank. Die is dus ook door u goedgekeurd. Wij dachten dat het enkel iets van de administratie was. Maar u hebt duidelijk gezegd dat u daar op 9 maart zelf ook uw goedkeuring aan hebt gegeven. Het kwam anders wat raar over dat er blijkbaar toch een verstrenging op komst was waaraan dan betoelaging gekoppeld wordt zonder dat dat decretaal of via een besluit van de Vlaamse Regering gebeurde. Het is nu wel duidelijk: u hebt het zelf ook mee goedgekeurd.

De vraag van de heer Daems gaf misschien soms een wat ander idee daarover, maar ik vind dat u zich net wél in een redelijk keurslijf dwingt, waar dat op zich zelfs niet echt verplicht is. Want dit soort premies zijn eigenlijk een semi-gereguleerde subsidie, zoals dat heet volgens het Rekendecreet, waarin u eigenlijk discretionaire bevoegdheid zou kunnen hebben. Maar wij appreciëren het wel dat u als minister van Onroerend Erfgoed uzelf en uw administratie daar duidelijke richtlijnen oplegt. Daar zit voor een stuk chronologie in, maar ook een aantal andere zaken, zoals hoogdringendheid. Dat is allemaal al uitgelegd. Wij staan daar volledig achter.

Ik heb daarover slechts nog één vraag. Het wordt nu allemaal wat meer gekanaliseerd. Het principe is eigenlijk: 'zeggschap is betoelaging'. Als u mij betoelaagt, hebt u ook mee zeggschap over wat er precies moet gebeuren met het monument. Betekent dat dan ook dat, als er minder betoelaging zal komen op minder elementen, bijvoorbeeld van een gebouw, er dan ook minder lasten zullen worden opgelegd aan de eigenaar voor het geheel van de verbouwings- en restauratiewerken?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat dat laatste betreft, blijft de bevoegdheid van het agentschap onverkort bestaan, niet alleen in functie van de hoogte van de premie. Er wordt een omvattend advies verleend. Er moet over worden gewaakt dat het gebouw of monument zelf wordt bewaard in al zijn aspecten.

Wat de richtlijn betreft, gaat het niet over een verstrenging, maar over een verduidelijking. Het is belangrijk dat je zaken duidelijk maakt, wat eronder valt en wat niet.

Mevrouw Van Werde, herbestemming is geen criterium. Privé-eigenaars die een premie aanvragen, bestemmen dat gebouw. Ze gebruiken dat zelf of ze verhuren het. Er is altijd een bestemming voor. U weet dat we lokale besturen de mogelijkheid geven om een dubbele premie te krijgen: 80 procent in plaats van 40. Maar dan moeten ze een beheersplan hebben. Dat is een voorwaarde. Ik zeg altijd: 'De originele bestemming is eigenlijk de beste bestemming.' Je moet maar denken aan herbestemming op het moment dat het originele niet meer mogelijk is of dat de functie vervallen is. Maar het is geen criterium op zich.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marino Keulen aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de houding van het Agentschap Onroerend Erfgoed bij de beoordeling van de ingediende gemeentelijke kerkenbeleidsplannen – 1623 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de beoordeling van gemeentelijke kerkenbeleidsplannen – 1662 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Minister-president, mijn vraag sluit aan bij de actualiteit zoals ze vandaag bij een aantal lokale besturen overkomt. Minister-president, in de vorige legislatuur hebt u een goed idee gelanceerd en operationeel gemaakt rond nadenken over de herbestemming van onze kerkelijke gebouwen. De afgelopen maanden en jaren zijn de lokale besturen samen met de lokale kerkelijke autoriteiten daarover met elkaar in dialoog gegaan. Dat is een vruchtbaar verhaal.

Als kanttekening wil ik meegeven dat de marge daarbij niet onbeperkt groot is. Minister-president, u weet dat. De marge is eigenlijk wat het pastoraal plan u aanbiedt.

En dat is dan weer wat de bisschop en lokale pastoor beslist hebben dat ze nog in de verschillende kerken aan erediensten en missen willen organiseren. Bijvoorbeeld in mijn gemeente, een gemeente met 28 parochies en 26.000 inwoners, is de afspraak tussen de pastoor en de twee diakens aan de ene kant en de bisschop aan de andere kant dat ze overal nog diensten willen organiseren, maar aan een lagere frequentie.

Wat betreft het medegebruik, leverden we al goed werk. Dat gebeurt overal trouwens. Ik vind het altijd een beetje wereldvreemd als ik in de kranten lees wat allemaal mogelijk is, als je weet wat daar ondertussen al jarenlang kan. Denk aan concerten, lezingen, tentoonstellingen, samenwerking tussen parochieraden aan de ene kant en erfgoedkringen en culturele verenigingen, muziekmaatschappijen en koren aan de andere kant.

Er zijn soms materiële beperkingen, al was het maar dat het comfort op een kerkbank niet van dien aard is om er uren op door te brengen, en dan heb ik het nog niet over de beperking van het sanitair en het ontbreken van een buffet – de mensen willen in de pauze of achteraf wel iets drinken of nuttigen. Ondertussen hebben al die Vlaamse dorpen – en dat is een rijkdom van onze regio – een eigen

buurthuis of ontmoetingscentrum. Ook dat maakt de keuze voor de parochiekerk soms beperkt.

Op zeker ogenblik wordt dat kerkenbeleidsplan dan goedgekeurd door de gemeenteraad en nu stuurt het agentschap Onroerend Erfgoed, de Vlaamse administratie, opmerkingen aan het lokale bestuur. Zo kreeg mijn gemeente – en dat is symptomatisch – de opmerkingen dat: “het architecturaal ontbreekt aan de grootte, de opdeling en de inrichting van de kerkgebouwen en nevenruimtes de uitbreidingsmogelijkheden en mogelijkheden om deelruimtes af te splitsen, aanwezige of nog te realiseren of aan te passen voorzieningen zoals verwarming, elektriciteit, keuken, sanitair, toegankelijkheid voor andersvaliden, de aanwezigheid van waardevol interieur en cultuurgoederen”.

Wat betreft de ruimtelijke omgeving moest worden aangevuld of er “een kerkhof in de buurt aanwezig is, en/of een pastorie; de bereikbaarheid via openbaar vervoer, de aanwezigheid van parking, de nabijheid van andere kerken, de mogelijkheid tot uitbreiding”.

Wat betreft – en dat is het voorlaatste punt – het toekomstig gebruik en functie was dit “te weinig uitgewerkt”, het beperkte zich tot en met 2019, de huidige bestuurs- en beleidscyclus, “er moet ook over een langere periode over de toekomst van de parochiekerken worden nagedacht”.

Ten slotte “moet er een plan van aanpak zijn over de toekomstige invulling, ook wat nevenfuncties en herbestemming betreft, hoe dat zal worden onderzocht en geconcretiseerd. Het is belangrijk om hier aan te geven welk traject is opgestart of zal worden opgestart om deze toekomstige invulling met valorisatie te realiseren en over welke tijdshorizon dit wordt aangepakt. Vermeld ook wie het initiatief neemt, welke persoon of instanties hierbij gaan betrokken worden, of er een stuurgroep is opgericht of zal worden opgericht, en wie ervan zal deel uitmaken”.

Minister-president, het ideaal is de vijand van het goede. We kunnen daar heel ver in gaan, maar we moeten rekening houden met de realiteit van dat pastorale plan dat de actieradius om alternatieven uit te werken, enigszins beperkt. Daarnaast moeten we respect hebben voor het hele traject dat intussen al is afgelegd.

Ik zeg tegen mezelf: ik zit hier nu 22 jaar in dat Vlaams Parlement, we hebben als Vlaamse overheid nogal eens de neiging – en dat is typisch aan een Vlaamse administratie, je kunt het goed vergelijken met de federale en de lokale administratie – om te bureaucratiseren en te formaliseren. Dat betekent in de praktijk dat de gemeente hiermee aan de slag moet, want de lokale kerkbesturen kunnen dat niet. Twee derde van de Vlaamse gemeentebesturen heeft minder dan 15.000 inwoners, we moeten dus niet pleiten om te fuseren om zo een kerkenbeleidsplan te kunnen opstellen om daarvoor de intellectuele onderbouw lokaal in de administratie te hebben.

Nog eens opnieuw: het lokaal overleg moeten we voeren met het nodige respect en de nodige pudeur. De mogelijke sluiting of herbestemming – en dat laatste is niet zo eenvoudig – van kerken ligt heel gevoelig.

Minister, is de geschetste situatie u bekend? Heeft het Agentschap Onroerend Erfgoed reeds bij veel lokale besturen opmerkingen geformuleerd over de ingediende kerkenbeleidsplannen?

Is het mogelijk om de eisen rond het kerkenbeleidsplan te herbekijken samen met het Agentschap Onroerend Erfgoed, zodat er een werkbare situatie ontstaat voor elk lokaal bestuur?

Wat betreft de mogelijkheid om het Agentschap Onroerend Erfgoed naar de parochiebesturen toe te laten trekken, in hoeverre is dit een mogelijkheid? Of gebeurt dit reeds? Worden goedepraktijkvoorbeelden beschikbaar gesteld om te delen?

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): De heer Keulen heeft de context en problematiek al duidelijk geschetst. Het gaat over de gebouwen voor de eredielen. Er zijn meerdere besturen en organisaties bij betrokken: de gemeente, de parochie, het bisdom, en natuurlijk het Agentschap Onroerend Erfgoed in verband met het kerkenbeleidsplan, een initiatief dat heel goed is – ik kan het niet genoeg herhalen – en nauw aansluit bij de vorige vraag, namelijk dat eigenaars goed moeten nadenken over een langetermijnvisie en de toekomst van hun patrimonium, zeker als het gaat over beschermd erfgoed.

Het initiatief dat u samen met minister Homans, de bouwmeester en het Centrum voor Religieuze Kunst en Cultuur (CRKC) hebt opgezet onder de titel 'Projectbureau herbestemming van kerken' is een schitterend initiatief. Op de site staan heel wat nuttige documenten: inspiratienota's en goedgekeurde kerkenbeleidsplannen zoals dat van Tongeren. Collega Christiaens is er nu niet, maar zij zou daar zeker over kunnen uitweiden.

Lokale besturen zijn dus heel hard aan het werken aan de opmaak van de kerkenbeleidsplannen. Ze staan voor een grote uitdaging, zowel functioneel als financieel, wat betreft de noodzaak om ons religieus erfgoed een zinvolle invulling te geven. Initiatieven die de lokale bewoners en verenigingen actief betrekken bij het bedenken van nieuwe invullingen van het aanwezige erfgoed zijn echt geen uitzondering. Daar kan ik alleen maar blij over zijn.

Het decretale kader is duidelijk: wie vandaag een restauratiepremie wil krijgen voor beschermde kerkgebouwen moet eerst een actueel kerkenbeleidsplan kunnen voorleggen. Dit is het gevolg van een wijziging aan het Onroerend-erfgoeddecreet die wij hier in juli 2016 goedgekeurd hebben.

Het decreet legt duidelijk de inhoud en de procedure vast voor de opmaak en goedkeuring van kerkenbeleidsplannen. Zo'n plan moet een lokaal gedragen langetermijnvisie bieden voor alle erediensgebouwen op het grondgebied van de gemeente. In het plan moet de gemeente een beschrijving geven van de gebouwen, met hun cultuurhistorische waarde en de bouwfysische toestand. De langetermijnvisie moet een beeld geven van de toekomstige functies van de gebouwen, inclusief een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming ervan zal worden onderzocht. Daarom moet het plan ook goedgekeurd worden door het representatieve orgaan van de betrokken erediensdienst en door de gemeenteraad.

De bepalingen rond de kerkenbeleidsplannen zijn in werking getreden begin dit jaar. Het was een maatregel met terugwerkende kracht, wat betekent dat reeds ingediende premiedossiers on hold werden gezet in afwachting van een kerkenbeleidsplan.

Minister, is er op het terrein voldoende duidelijkheid over de inhoud van een kerkenbeleidsplan? Weten lokale besturen wat ze precies moeten opnemen?

Op welke manier ondersteunt uw administratie de lokale besturen bij de opmaak van een kerkenbeleidsplan? Welke criteria hanteert uw administratie bij de aanvaarding van een kerkenbeleidsplan, rekening houdende met het feit dat in bepaalde gemeenten meestal slechts een deel van het kerkenbestand is beschermd?

Is het mogelijk om met enkele gemeenten samen – al dan niet in functie van een nakende fusie – een gemeenschappelijk kerkenbeleidsplan in te dienen, bijvoorbeeld via een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst (IOED)?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Keulen en collega Van Werde, dank u voor deze vraag. Rond de gemeentelijke kerkenbeleidsplannen zijn de laatste tijd inderdaad wat vragen gerezen.

Kerkenbeleidsplannen moeten voldoen aan de criteria opgelegd in het Onroerend-erfgoeddecreet: het plan is goedgekeurd door een representatief orgaan van de betrokken eredienst – dat is doorgaans een bisdom maar het kan ook om andere levensbeschouwingen gaan – en vervolgens door de betreffende gemeente- of provincieraad; het biedt een overzicht van de kerken op het grondgebied van de betreffende gemeente of provincie; het beschrijft de cultuurhistorische waarde, architecturale mogelijkheden en bouwfysische toestand en situeert de kerken in hun ruimtelijke omgeving; het gaat in op het actuele gebruik en de actuele functie van de kerken, en op hun toekomstige gebruik en functie; het omvat tot slot een plan van aanpak hoe de toekomstige invulling met nevenfuncties of herbestemming van de betrokken kerken zal worden onderzocht.

Het agentschap Onroerend Erfgoed beoordeelt de kerkenbeleidsplannen enkel op hun conformiteit met deze criteria, en spreekt zich niet uit over de inhoudelijke kwaliteit van de plannen; dat heeft te maken met de autonomie en dat zijn gevoelige zaken. Ik wil dat beklemtonen omdat er soms wel eens – laat ons zeggen – ‘dieper gegaan is’ dan vereist door het decreet. Deze criteria zijn niet nieuw. Ze zijn gebaseerd op principes beschreven bij de oplossingsrichtingen in de conceptnota ‘Een toekomst voor Vlaamse parochiekerken’ van 24 juni 2011.

Van de bezorgde kerkenbeleidsplannen kan vooreerst worden vastgesteld dat meerdere niet voldoen aan het eerste criterium, namelijk de goedkeuring door een representatief orgaan van de bisdommen, de gemeente- of provincieraden. Deze goedkeuring is een elementaire voorwaarde, het kerkenbeleidsplan moet een gedragen oplossing zijn. Er zijn 28 plannen ingediend zonder goedkeuring door een representatief orgaan van de betrokken eredienst en 20 zonder goedkeuring door de betreffende gemeente- of provincieraad. Dat is nochtans essentieel.

Mijnheer Keulen, uw vraag is pertinent, meerdere gemeenten mogen uiteraard samen een gezamenlijk kerkenbeleidsplan indienen. De plannen moeten natuurlijk voldoende gedragen zijn, dat moet bewezen zijn, en dus door alle betrokken gemeenteraden goedgekeurd. Ik ben van mening dat de schaalvergroting zinvol kan zijn, maar het is complexer. Men zal het bisdom moeten meekrijgen voor een samenwerking op het niveau van een dekenij of twee of drie gemeenten die gezamenlijk worden bediend. Dat kan, maar het moet goedgekeurd zijn door de desbetreffende organen.

Het derde criterium, met name de beschrijving van het patrimonium, wordt in de bezorgde kerkenbeleidsplannen veelal te beperkt ingevuld. Een kwaliteitsvolle beschrijving van het gebouw en de ruimtelijke omgeving biedt nochtans belangrijke informatie voor de verdere keuzes over gebruik en herbestemming.

De meeste van de tot nog toe bezorgde kerkenbeleidsplannen geven onvoldoende invulling aan het vijfde criterium: het formuleren van het plan van aanpak over de toekomstige invulling van het kerkelijk patrimonium op het betreffende grondgebied. Dit is een cruciaal criterium: gebruik en hergebruik bieden de beste garantie op duurzaam behoud. Dat geldt ook voor het kerkelijk patrimonium. Maar het is een gevoelig thema. Niets wordt hen opgelegd, dat is

een vrije keuze. Het is in de eerste plaats aan de betreffende religie om die keuze te maken. Het agentschap Onroerend Erfgoed is helemaal niet bevoegd om te gaan over de invulling van dit criterium, maar er wordt natuurlijk wel gevraagd om een visie te geven op alle parochiekerken, op de bestemming ervan. Als er dertien parochiekerken zijn in een gemeente en die worden allemaal verder bestemd en uitsluitend voor de eredienst, dan is dat zo. Als er een aantal herbestemd worden of een aantal met een nevenbestemming, dan is dat zo. Niets wordt opgelegd, de vraag is wel dat er een visie is op de totaliteit van de parochiekerken en een oplossing op maat wordt gezocht. Nogmaals, het betreft de autonomie, waar de Vlaamse overheid op geen enkele manier tussenbeide kan komen.

Ik beklemtoon wel dat alle kerkgebouwen daarin moeten worden begrepen, niet alleen de beschermde. Er moet geen uitgewerkte visie zijn. Het is een plan van aanpak. Het is in algemene termen: die kerk daarvoor, die kerk blijft puur religieus. Het moet dus geen uitgewerkte visie zijn per parochiekerk. De betrokken kerkfabrieken moeten zo'n kerkenbeleidsplan voorleggen tegen 30 september 2017. Uit de analyse van de ingediende plannen tot nu toe blijkt dat de meeste te snel zijn ingediend. Ze waren vaak niet goedgekeurd door het desbetreffende orgaan of gaven onvoldoende invulling aan de diverse criteria, ook al is er nog voldoende tijd om met ondersteuning van het agentschap en het CRKC de nodige bijstellingen te doen.

U weet dat er een premie is van 80 procent als er een kerkenbeleidsplan is waaruit het regelmatig gebruik blijkt. Er is een premie van 80 procent uiteraard bij beschermde kerken, laat dat duidelijk zijn.

De eisen gekoppeld aan dat kerkenbeleidsplan zijn niet nieuw. Ze stonden al in de conceptnota. Nu is dit een decretale voorwaarde geworden voor het verkrijgen van een erfgoed- en restauratiepremie.

Er zijn diverse stappen gezet om de kerkbesturen te begeleiden. U weet dat het CRKC daarin een prominente rol speelt en die echt goed opneemt. Het bouwt zich uit tot een kenniscentrum ter zake. De dienstverlening door het CRKC verloopt behoorlijk, zoals ik kan vernemen. Het CRKC overlegt systematisch met het agentschap over de conformiteit van de ingediende kerkenbeleidsplannen.

Het agentschap en het CRKC hebben gezamenlijk een inspiratienota uitgewerkt voor het opstellen van kerkenbeleidsplannen. U vindt die op de website. Daarin staat per onderdeelje wat eronder wordt verstaan. Voor het identificeren van de kerk moeten er vier punten worden vermeld: de naam van de kerk, de ligging, de eigenaar en eventuele bescherming. Hoe wordt de cultuurhistorische waarde beschreven? Als er een beschermingsbesluit is, is het niet moeilijk. Er kan ook een inventarisbesluit zijn. Bestaat dat allemaal niet, dan wordt er gezegd hoe men dat kan aanpakken. Het gaat ook over de architecturale mogelijkheden. Er worden summier een aantal zaken opgenomen. De inspiratienota die gezamenlijk is opgesteld, is een zeer goede handleiding. U vindt die zowel op de website van het agentschap als op die van het CRKC en ook de bisdommen publiceren die.

Op basis van de inspiratienota heeft het CRKC een invulformulier opgesteld dat kan worden gehanteerd bij het opstellen van een kerkenbeleidsplan. Het CRKC ontsluit ook de goedgekeurde kerkenbeleidsplannen en publiceert die. Momenteel is enkel het kerkenbeleidsplan van Tongeren goedgekeurd en ontsloten. Ook Zwalm is goedgekeurd, maar alleen Tongeren is al gepubliceerd.

Het sjabloon en het voorbeeld zijn beschikbaar op de website van het CRKC. Het CRKC begeleidt de kerk- of gemeentebesturen bij de opmaak of herwerking van kerkenbeleidsplannen en gaat ter plaatse indien dat wordt gevraagd en wenselijk is. Het agentschap heeft op mijn vraag zijn houding ter zake bijgestuurd. Er zijn

onvolkomenheden tot nu toe bij het indienen van de kerkenbeleidsplannen. Ik heb ze summier aangehaald. Anderzijds was het agentschap naar mijn aanvoelen te weinig oplossingsgericht. Nu wordt er bij een kerkenbeleidsplan dat ondanks de inspiratienota, het invulformulier en de mogelijke begeleiding door het CRKC niet voldoet, in het antwoord van het agentschap Onroerend Erfgoed gezegd waar het op aankomt, wat er ontbreekt, wat er zou moeten worden verbeterd. Er wordt nu zeer oplossingsgericht geantwoord om te komen tot een goede invulling.

Er is nog tijd. De voorwaarden om tot goede kerkenbeleidsplannen te komen, zijn vervuld. Dit gebeurt door een goede samenwerking tussen het agentschap en het CRKC en de nodige tools staan ter beschikking.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Minister-president, ik dank u voor het uitgebreide antwoord. Als er plannen worden ingestuurd die niet zijn goedgekeurd door respectievelijk het bisdom en de gemeenteraden, dan verdient men de Nobelprijs voor onhandigheid. Dan ben ik nog vriendelijk. Daar gaat het niet over. Niemand stoort zich eraan dat men dan een gele of rode kaart krijgt.

Wat betreft de herbestemming en beschrijving, wil ik nog iets zeggen. Ik vind het goed dat deze Vlaamse Regering zeer zwaar inzet op planlastverlichting, op minder formaliteiten, minder controle en meer vertrouwen. Dit moet worden doorgetrokken naar dit beleidsitem. Ik begrijp heel goed dat u geen kerk wilt betoelagen met een royale restauratiepremie om dan te lezen dat het gebouw na 6 maanden wordt verkocht. Het gaat altijd over bedragen met vijf nullen. Als minister van Binnenlands Bestuur heb ik dat ook ooit mogen doen. Anderzijds zijn de toepassingsmogelijkheden zeer beperkt, ook al kun je daar eindeloos over dromen en fantaseren. Van het bisdom en de lokale kerkelijke overheid is me toch wel duidelijk geworden dat ze werken voor de eeuwigheid. De huidige laagconjunctuur verwachten ze te overwinnen. Ze willen dit met andere woorden nog niet zomaar uit handen geven. Ik zeg dit met een knipoog. Er zijn op het vlak van herbestemming geen 1003 mogelijkheden. Ik woon pal tegen Maastricht. Daar heeft men in de Dominicanenkerk de mooiste boekhandel van heel Europa. Die is aanbevelenswaardig, maar hij is ook al failliet gegaan als gevolg van de hoge exploitatiekosten. Het is een atypisch gebouw. Ik heb ooit als minister van Sociale Huisvesting het Agnetenklooster in Tongeren gesubsidieerd om daar sociale appartementen in te maken, maar de kostprijs was bovenmatig. Architecturaal haalde men daarmee alle 'boekskes', maar voor de belastingbetaler was dat een geweldige factuur.

Het is mijn aanvoelen dat er op korte termijn niet meteen veel kerken beschikbaar zullen komen, buiten de kerken die al leegstonden in de dorpen of in grote steden, waar de identificatie met de parochie heel klein is en waar er om de 300 meter een kerkgebouw staat. Het zal gebeuren aan een lagere frequentie, maar de kerkdiensten zullen er verder worden georganiseerd.

Minister-president, ik zou erop willen aandringen dat u er bij de administratie Onroerend Erfgoed op drukt om minder formalistisch en minder bureaucratisch te zijn. We zijn lokale bestuurders. We hebben geen academische roeping of ambities. Laat het zijn gang maar gaan. In de regio waar ik politiek actief ben, stel ik vast dat de meesten dat serieus hebben gedaan, zowel de lokale kerkbesturen als de lokale politieke autoriteiten. Laten we dat vertrouwen honoreren.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Aangezien de heer Keulen met zoveel vuur spreekt over herbestemming en mogelijkheden met kerken: we gaan in september met

enkele mensen van deze commissie naar Engeland om kerken te bekijken en de mogelijkheden. Ik nodig u uit om mee te gaan.

De voorzitter: Op uw eigen kosten dan. *(Gelach)*

Manuela Van Werde (N-VA): Ik heb nog een vraag voor de minister-president. Er was een nieuwe oproep van het Projectbureau Herbestemming Kerken. Die is onlangs afgesloten. Wat zijn de resultaten daarvan?

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Ik wil de leden danken voor deze vragen om uitleg. Ik was ook gealarmeerd door onze schepen van Onroerend Erfgoed. Ik wilde ook een vraag indienen, maar toen bleek dat er al waren, dacht ik dat ik evengoed kon aansluiten om mijn bekommernissen te uiten.

Het is goed om hier al een tweede legislatuur te zitten. U hebt er zelf al naar verwezen dat u in uw vorige hoedanigheid de conceptnota over de toekomst van parochiekerken hebt geïnitieerd. Dat zat toen bij Binnenlands Bestuur. Nu is het kerkenbeleidsplanidee te paard komen te zitten op een ander domein, namelijk Onroerend Erfgoed. We zitten allemaal een beetje met het idee dat er op een oneigenlijke manier wordt beoordeeld. Via het Kenniscentrum Vlaamse Steden is er enkele weken geleden een brief naar u gestuurd. Ik lees daarin dat er 50 dossiers werden ingediend, waarvan er 45 sowieso werden geweigerd. Dat waren die die niet door de bisdommen of de gemeentebesturen waren goedgekeurd. Dan nog begrijp ik het allemaal niet zo goed.

In een schriftelijke vraag van mevrouw Peeters van november 2016 spreekt men over 72 kerkenbeleidsplannen die al waren goedgekeurd door zowel de bisschop als het betrokken gemeentebestuur. Zijn die dan wel goedgekeurd? Hoe zit het daarmee? Met betrekking tot de cijfers mag er nog een en ander worden uitgeklaard.

Waar zijn we mee bezig als we nu al die kerkenbeleidsplannen afkeuren? Er zijn nog maar enkele maanden tijd. Als ik het goed heb, heeft men nog tot oktober. Nadien zou men geen subsidie meer krijgen voor de kerken die als monument zijn erkend. Dat is toch wel een zeer zware straf, terwijl de bedoeling van de decreetgever vanuit Binnenlands Bestuur zeer helder was: vooraleer we veel geld zouden pompen in door Vlaanderen beschermde kerken, moest er een toekomstvisie zijn voor die gebouwen. Het is moeilijk om restauraties aan hoge percentages te subsidiëren als die kort daarna leeg komen te staan of worden verkocht. Met het idee is zeker niets mis, maar we hadden toch ook gehoord dat het agentschap zich redelijk formalistisch en 'checklistgewijs' gedroeg. Ik heb twee inspiratienota's gevonden: een van 17 januari en een van 22 februari. Als je die gebruikt als een checklist in plaats van inspiratie, dan is dat voor mij helemaal iets anders. Daarmee begeeft het agentschap zich op een terrein waarvoor het slechts zijdelings is bevoegd. Ik ben dan ook zeer tevreden dat u aanhaalt dat er al is bijgestuurd. Uit wat wij vernamen, was dat nodig. Ik dank u daarvoor.

Wat betreft de cijfers, moeten we dit kort opvolgen vanuit deze commissie omdat oktober relatief dichtbij komt. Het zou jammer zijn dat er her of der kerkenbeleidsplannen niet tijdig goedgekeurd raken en dat gemeenten voor de toekomst geen recht meer zouden hebben op subsidies voor hun monumentale kerken. Of is dat niet juist?

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Voorzitter, ik volg deze materie al geruime tijd en spreek er vaak over. Ik ben dan ook gecontacteerd door een aantal gemeenten en kerkbesturen die geschrokken waren van de timing van oktober. Ik denk dat

die keuzes gemaakt zijn en dat daar redenen voor zijn. Ik heb geprobeerd om hen dat uit te leggen.

Het zijn vooral de vrijwilligers van de kerkbesturen die zeggen heel erg hun best te doen, maar ze ervaren nood aan begeleiding. Het is goed dat de minister-president de rol van het CRKC in herinnering heeft gebracht en dat er een inspiratienota is. Het zijn vooral die vrijwilligers die plots worden geconfronteerd met het mogelijk wegvallen van de subsidies. Het gaat om aanzienlijke bedragen. Het gaat soms om dossiers die al een paar jaar geleden waren ingediend. Zij ervaren absoluut die nood aan begeleiding.

Ik heb vastgesteld dat ze kort na het ontvangen van die brief – misschien is dat gewijzigd tijdens de afgelopen weken – niet het gevoel hadden dat ze goed konden worden begeleid. Ik neem aan dat ondertussen is doorgedrongen dat er een aantal zaken mogelijk zijn en dat ze niet alles zelf moeten uitvinden. Dat is positief.

Tot slot wil ik de minister-president bedanken omdat hij erkent dat er in de administratie soms te weinig oplossingsgericht wordt gedacht en dat er in de antwoorden duidelijk moet worden aangegeven wat er gewijzigd moet worden. Dat is een gouden stelregel voor alle communicatie, maar zeker ook hier. Als ik kijk door bril van de vrijwilligers, dan is dat zeer welkom. Mensen van de gemeentebesturen hebben daar meer ervaring mee. Die weten hoe ze minder goed nieuws moeten aanpakken. Bij mensen die daar hun vrije tijd in stoppen, komt dat soms harder aan dan dat we inschatten.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik dank de diverse interveniënten.

Mijnheer Keulen, ik ben met de herbestemming begonnen tijdens de vorige bestuursperiode, zoals mevrouw Brouwers zei. Dat verloopt gestaag en goed, maar we mogen daar niets in forceren, zoals u ook aangaf. Het zijn zeer gevoelige zaken die we moeten respecteren. Er zijn een pak herbestemmingen en ook een pak nevenbestemmingen. U haalt het voorbeeld aan van de schitterende boekhandel. Er zijn al allerlei functies, zoals een hotelfunctie, toeristische functie, woonfunctie, kantoorfunctie, cryptefunctie enzovoort. Je kunt het bijna niet noemen of er zijn bestemmingen voor gevonden. Het is wel juist dat het vaak gemakkelijker is in een stedelijke context dan in een landelijke omgeving om een passende herbestemming te vinden. Het slechtste wat je kunt doen, is van bovenaf dingen proberen op te leggen. Het moet kunnen groeien. Het gebeurt ook op die manier.

De begeleiding kon inderdaad beter. Ik heb dat ook aangegeven. Mevrouw Brouwers, daarom is er een tweede nota. In het eerste document – ik heb dat niet goedgekeurd, het is een document van het agentschap samen met het CRKC – staat dat er aangetoond moest worden dat er nog 45 erediensten waren in een kerk. Dat is een inhoudelijk criterium dat we niet kunnen opleggen. Het staat lokale erediensten vrij om te bepalen wat er gebeurt en met welke frequentie. Dat is er nu uit. Het is minder formalistisch. Aan de hand van dat kerkenbeleidsplan is er een invulbrief opgemaakt door het CRKC. Dat zijn mensen met kennis van zaken. Alle voorbeelden van mogelijke her- en nevenbestemmingen zijn gepubliceerd zodat mensen daar te rade kunnen gaan.

Mevrouw Van Werde, uw vraag over het projectbureau zal ik schriftelijk antwoorden. Er is nieuwe oproep die in mei begint, maar het resultaat van de vorige kan ik nu niet meedelen. Ik zal het bezorgen.

Mevrouw Brouwers, de voorwaarde van het beleid dat wordt gevoerd door het Agentschap Binnenlands Bestuur is dat er aangetoond moet worden dat de kerk bestemd blijft als kerk. Men kan geen subsidie vragen om zes maanden later te

zeggen dat het gebouw wordt verkocht. Hier is dit gekoppeld aan de premie vanuit Onroerend Erfgoed.

Ik ben het met u eens dat het niet formalistisch mag zijn. Dat is een euvel waar de Vlaamse overheid helaas vaak aan lijdt. Ik denk en hoop dat dit nu goed is bijgestuurd.

Sommigen zeggen dat de deadline dichtbij komt. Ik zal nog eens een brief sturen aan alle gemeentebesturen met de link naar de inspiratienota, met de link naar het invulformulier, met een goede omschrijving van de voorwaarden, de link naar de website van het CRKC, met diverse voorbeelden zodat geen enkel gemeentebestuur kan zeggen niet op de hoogte te zijn. Er zijn al gemeentebesturen die hebben laten weten dat ze het niet zullen doen. Als men het niet doet, dan heeft dat tot gevolg dat die 80 procent er niet kan zijn. Het staat de gemeentebesturen vrij om dat niet te doen omdat er onvoldoende draagkracht voor zou zijn. Ik denk dat ze het verkeerd begrijpen. De draagkracht kan zijn dat alles blijft zoals het was. Er hoeft niets te veranderen, maar er moet wel een visie zijn.

Er zijn bepaalde gemeenten waar ten gevolge van de aanpak in het kerkenbeleidsplan bepaalde kerken zijn verdwenen, waardeloze kerkgebouwen waarvan men heeft geoordeeld dat men ze kon slopen. Andere kerken zijn herbestemd of kregen een nevenbestemming of een goede invulling van de huidige religieuze functie.

De dossiers waren echt te snel ingediend. Collega Keulen, ik kan u een paar voorbeelden geven, maar het is op elk van de criteria. In bijvoorbeeld 31 van de dossiers – er zijn er een vijftigtal ingediend – ontbrak het overzicht van de kerken op het grondgebied van de gemeente. Dat is natuurlijk een van de voorwaarden voor een kerkenbeleidsplan dat het gaat over alle kerken. Als je die niet vermeldt, hoef je niet verwonderd te zijn dat het niet tot een goedkeuring komt.

Maar ik zal nog eens een brief sturen met nog eens in duidelijke bewoordingen waar het over gaat, wat de voordelen zijn, met een verwijzing naar alle mogelijke hulpmiddelen die nu ter beschikking staan, met inbegrip van de diensten van het agentschap.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

Marino Keulen (Open Vld): Minister-president, ik heb zelf de vragen die wij hebben gekregen, voorgelezen. De voorbeelden die u geeft, daarover gaat niemand in discussie. De vraag is alleen opnieuw hoever je gaat met detailvragen en dan kom ik altijd bij mijn stelling terecht: het ideaal is de vijand van het goede.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Stefaan Sintobin aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de inpasbaarheid van het multifunctionele gebruik van de IJzertoren in het licht van de selectie van de IJzercrypte met het oog op erkenning als UNESCO-Werelderfgoed – 1663 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Voorzitter, minister-president, collega's, mijn persoonlijke affiniteit met de IJzertoren zal waarschijnlijk groter zijn dan die van sommige collega's hier.

Minister-president, ik moet eerlijk zeggen dat – en ik hoop u met mij – ik toch wel wat was geschrokken en zelfs verbolgen toen ik – intussen al enkele weken geleden – de krantenkoppen las: 'Voor al uw babyborrels: hier de IJzertoren', 'Binnenkort babyborrels en huwelijksrecepties in de IJzertoren', 'IJzertoren wordt verhuurd als feestzaal', 'Nooit meer oorlog, wel cava en taart'.

Minister-president, u weet even goed als ik wat de symboliek van de IJzertoren is voor ons allemaal of toch voor een aantal mensen onder ons. Het is een vredesicoon, een wereldbepaald vredesicoon. AVV/VVK staat niet voor niets helemaal bovenaan de toren. Het is ook een symbool van de Vlaamse ontvoogdingsstrijd. Het is een herdenkingsplaats, een dodenakker ook voor de gesneuvelde Vlaamse soldaten tijdens Wereldoorlog I. Ik denk dat we allemaal, u zeker en ik ook, jaarlijks naar de IJzerbedevaart trokken om gemotiveerd naar huis te komen met een pak Vlaamse eisen.

Nu blijkt dat de beheerders, het duo De Belder-Dumery, van plan zijn om de panoramazaal te verhuren. Als argument halen ze het teruglopend aantal bezoekers aan. Ik heb een gelijkaardige vraag gesteld aan minister Gatz die het teruglopend aantal bezoekers nuanceert. Ze stellen dat het verhuren van de panoramazaal zal leiden tot het aanboren van nieuwe financieringsbronnen.

Het verband tussen de IJzertoren en de Vlaamse overheid is gekend. Er is een beheersovereenkomst met de Vlaamse overheid waarin een omschrijving staat betreffende onroerendebeheersopdrachten en culturele opdrachten en het vastleggen van de subsidies. Ik moet er ook nog bij vermelden dat het memoriaal ook extra subsidies heeft gekregen in het kader van '100 Jaar Grote Oorlog'.

Minister-president, de crypte, het plein en de IJzertoren zijn voor mij één en ondeelbaar. Ik vraag mij of wat u denkt van het organiseren van festiviteiten allerhande in de panoramazaal, met het oog op erkenning als Unesco-Werelderfgoed.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, een UNESCO-Werelderfgoed site dient te getuigen van uitzonderlijke universele waarden. In het WO I-Werelderfgoed dossier draagt een selectie van militaire begraafplaatsen en monumenten voor de vermisten zo'n unieke betekenis uit. Ze zijn de getuigen – voor het eerst in de geschiedenis – van een nieuwe dodencultus: het is de eerste keer dat alle gesneuvelden, los van rang, stand of nationaliteit, individueel worden herdacht. Deze sites zijn ook uniek door de kwaliteit van hun architecturale vormgeving en landschapelijke inplanting. Ten slotte zijn ze uitgegroeid tot plaatsen voor reflectie.

De crypte van de IJzertoren in Diksmuide is een van de negentien sites die Vlaanderen voordraagt als UNESCO-Werelderfgoed. De IJzertoren en de Paxpoort maken geen deel uit van de selectie, maar ze zijn opgenomen in de bufferzone van de crypte die de kernzone van deze Werelderfgoed site is.

De bredere exploitatie van de panoramazaal van de IJzertoren heeft geen impact op de uitzonderlijke waarden die de crypte uitdraagt. Tot dusver was de panoramazaal ook al opengesteld voor gebruik, aan groepen, die er na hun bezoek aan het museum een drankje en een hapje konden nuttigen. Het verschil zal zijn dat ook buiten de openingsuren van het museum kan worden geboekt, meestal in combinatie met het auditorium.

Het is niet uitzonderlijk dat dit gebeurt, zeker als daardoor een groter en nieuw doelpubliek naar het memoriaal komt. De kazerne Dossin in Mechelen biedt bijvoorbeeld ook formules aan met afsluitende receptie. Ik verwijs ook naar de voorwaarden die we hebben opgelegd in de Boekentoren om de panoramazaal open te stellen voor het publiek. De activiteiten dienen uiteraard verzoenbaar te

zijn met de historische functie van het monument. De commerciële activiteiten mogen de sereniteit en de symboliek van het IJzertorenmemoriaal niet in gedrang brengen.

Het is dus zaak dat de vzw dat op een gepaste wijze doet. We verwachten ook ondernemerschap van die vzw – en ik heb dat ook in de commissie gezegd – en dat men dus zorgt voor inkomsten. Dat verwachten we ook van alle culturele instellingen. Dit kan een middel zijn om daaraan bij te dragen, nogmaals, met respect voor de historische waarde van het monument.

De voorzitter: De heer Sintobin heeft het woord.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord. U zult natuurlijk wel begrijpen dat ik ontgoocheld ben in uw antwoord. Het is voor een stuk een pragmatisch antwoord, maar het geeft helemaal geen antwoord op mijn bezwaren tegen het feit dat dergelijke activiteiten worden georganiseerd in de IJzertoren. Ik heb de symboliek van de IJzertoren samen met de crypte geschetst. De IJzertoren en de Paxpoort zitten in een soort bufferzone als UNESCO-Werelderfgoed.

Het gaat natuurlijk over meer dan over enkele groepen die daar komen: het gaat over babyborrels, over trouwpartijen, over bedrijfsfeesten, over gastronomische festijnen. Ik ben zelf al op een paar huwelijkspartijen en babyborrels en gastronomische festijnen geweest en ik weet waar het is geëindigd. Dit getuigt van weinig respect voor het symbool waarvoor de IJzertoren staat. Men spreekt zelfs van een springkasteel op de weide. Men gaat er misschien nog een zwembadje bijzetten. Misschien kunnen we ook verstoppertje spelen in de crypte. Dat zal allemaal kunnen. Ik denk dat we een stap te ver gaan.

Minister-president, stel u voor dat er wordt voorgesteld om recepties en babyborrels te organiseren op de Menenpoort in Ieper, op het Tyne Cot Cemetery in Passendaele of het Soldatenfriedhof in Langemark, of op het Amerikaans kerkhof in Waregem. Ik denk dat de verontwaardiging in die landen veel groter zou zijn dan hier het geval is.

U bent trouwens ook niet ingegaan op het feit dat het argument van de teruglopende cijfers van het aantal bezoekers werd genuanceerd door uw collega Gatz. Ik denk trouwens ook dat het organiseren van enkele activiteiten een druppel op een hete plaat zal zijn. Alles is terug te leiden tot een slecht beheer van het duo De Belder-Dumery. Ik wil er tot slot ook op wijzen dat uw antwoord een aantal partijgenoten ongetwijfeld niet zal plezieren.

De voorzitter: Mevrouw Coudyser heeft het woord.

Cathy Coudyser (N-VA): Ik stel inderdaad vast dat dezelfde vraag aan minister Gatz is gesteld in de commissie Cultuur, maar dan met de culturelerfgoedinstek: hier gaat het over de onroenderfgoedinstek. Ik hoop dat collega Sintobin intussen heeft begrepen dat dezelfde ministers op dezelfde lijn zitten en dat ook de N-VA-fractie nog altijd uit één mond spreekt. U zult waarschijnlijk straks verwijzen naar de Facebookpost van mijn collega Cordy, maar ik kan u zeggen dat wij als N-VA-fractie nog altijd staan voor dat IJzertorenmemoriaal met de drie pijlers herdenking WO I, Vlaamse ontvoogding en de vredesgedachte. Wij hebben gewerkt aan een nieuwe beheersovereenkomst waarbij zowel inhoudelijke als zakelijke afspraken werden gemaakt. Ik zal nog eens herhalen dat we nu afwachten hoe men daar invulling aan geeft.

U spreekt over babyborrels en trouwfestijnen – dat is ook in de pers gekomen – en die voorbeelden zijn inderdaad niet zo goed gekozen, maar wij blijven absoluut staan achter het zoeken van aanvullende financiering in alle culturele-

erfgoedorganisaties, dus ook in deze. Wij pleiten ook voor een brede publiekswerking. Een bedrijf of families die daar iets organiseren, zorgen er net voor dat we ons niet enkel beperken tot de 'usual suspects' maar dat we willen gaan voor een brede publiekswerking die net die boodschap van vrede, van Vlaamse ontvoogding en van de herdenking van WO I bij een breder publiek in de verf zet.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Minister-president, ik kan heel goed met uw antwoord leven, als ik het zo mag zeggen. Het is inderdaad zo dat we dezer dagen van culturele organisaties verwachten dat ze ook eigen interessen proberen te genereren. Het voorbeeld van de babyborrels en trouwpartijen is een beetje provocatief, in die zin dat men ook een signaal geeft aan de Vlaamse overheid dat men het met het bestaande budget, en zeker als er teruglopende bezoekerscijfers zijn, moeilijk heeft om de activiteiten en de vereisten die in de samenwerkings-overeenkomst zijn opgenomen, te realiseren. We hebben daar al eens over gediscussieerd en ik kom daar niet op terug. Ik vind dat je de kans moet geven aan de initiatiefnemers, aan de beheerders van de site, om met respect voor het UNESCO-Werelderfgoed voor de driedigheids van hun taakstelling, zoals collega Coudyser zegt, extra eigen inkomsten te genereren. Mijnheer Sintobin, er is een tijd geweest dat babyborrels ook niet in kerken mochten, en nu maken we van kerken ook hotels. We moeten ook durven na te denken om kerken te ontsluiten en voor het bredere publiek toegankelijk te maken. In die zin heb ik er geen enkel, maar dan ook geen enkel, moreel probleem mee.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Het is een klassiek zinnetje van de heer Sintobin: 'Ik ben ontgoocheld in uw antwoord'. U maakt er een karikatuur van natuurlijk, mijnheer Sintobin. U begint te verwijzen naar feesten waar u aan deelneemt en die dan blijkbaar ontspoord zijn. U zegt letterlijk: "Ik weet waar die geëindigd zijn." Ik laat dit dus voor uw rekening. Ik ga ervan uit dat mensen die daar iets organiseren, verantwoordelijke mensen zijn en dat diegenen die het auditorium en de panoramazaal verhuren, ook verantwoordelijke mensen zijn en dat ze dit ook op een correcte manier, met de voorwaarden die ik heb geschetst, invullen.

U hebt het over het gebruik van de weide. Zoals u weet, is er vele jaren lang – nu niet meer – een festival geweest gedurende diverse periodes. Gaan vergelijken met een feest op Tyne Cot Cemetery of op het kerkhof in Waregem of op de Menenpoort, komaan, dat heeft absoluut geen enkele zin.

De crypte is WO I-erfgoed. Er zullen geen babyborrels of hoe u het ook mag noemen, plaatshebben. Het gaat over een memoriaal dat een museale invulling heeft gekregen, dat een museumfunctie heeft, waar een auditorium is, waar activiteiten kunnen plaatsvinden en waar de panoramazaal – waarom niet – ook kan worden gebruikt: het aangename aan het nuttige paren. Ik denk dat dit heel actueel is. We hebben het net gehad, in antwoord op de vraag van collega Van Werde en collega Keulen, over een nuttige bestemming voor kerkgebouwen waarbij ongeveer alle bestemmingen inderdaad de revue passeerden. Het gebeurt in de Dossinkazerne, het zal straks gebeuren in de vernieuwde Boekentoren in Gent. Het is ook zaak voor die eigenaars en voor de beheerders in dit geval om te zorgen voor voldoende inkomsten. Ze krijgen vanuit Erfgoed een hoge premie, 80 procent; de overige 20 procent moeten ze ook wel vinden om te zorgen dat het gebouw met zijn zeer dure onderhouds- en herstellingskosten in goede staat kan worden gehouden.

U hebt mijn antwoord gehoord toen ik hier werd ondervraagd over de beheers-overeenkomst. Ik heb er inderdaad op gewezen dat de verantwoordelijkheid ligt

bij de mensen van de vzw om in te staan, zoals andere mensen dat doen in vergelijkbare sectoren, voor voldoende inkomsten, op voorwaarde dat het gebeurt op een correcte en serene manier, verenigbaar met de historische en hedendaagse functie van het memoriaal.

Stefaan Sintobin (Vlaams Belang): Minister-president, ik maak er absoluut geen karikatuur van. We zullen van mening blijven verschillen. De toekomst zal uitwijzen waar dat toe leidt. U maakt er zelf een karikatuur van. Ik vraag niet dat er iets wordt georganiseerd in Waregem of in Tyne Cot Cemetery. Ik wil gewoon zeggen dat voor mij de IJzertoren en alles wat daar rondhangt een evenwaardig respect verdient als deze andere plaatsen. Omdat collega Coudyser erop aandringt en voor de volledigheid van het verslag: ze zegt dat ze uit één mond spreekt namens haar fractie, maar ik geef toch nog graag het citaat van de heer Cordy, N-VA-parlementslid. Ik citeer: "Het cateringbedrijf Dumery-De Belder heet u welkom voor al uw privéfeesten in wat ooit als bedevaartsoord is opgebouwd met bijdragen van gewone mensen uit de Vlaamse beweging. Zouden beiden niet eerder de eer aan zichzelf houden en het beheer van dit monument aan anderen overlaten?" Einde citaat, en dat is geen karikatuur.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Manuela Van Werde aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de toekomst van de beschermde Ooidonkdreef in Deinze – 1754 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Voorzitter, minister-president, collega's, onlangs beschermde u de Damse Vaart met de bijbehorende landschapsbepalende bomenrij als monument. Ik verwijs daarvoor naar onze discussie in deze commissie op 7 maart laatstleden. Dat is een goede zaak, ook natuurlijk erfgoed moet worden beschermd. Sommige landen gaan nog verder en kennen aan natuurlijk erfgoed zelfs rechtspersoonlijkheid toe. Ik verwijs naar de rivier Whanganui in Nieuw-Zeeland of het ecosysteem van het Himalayagebergte. Ongelooflijk, maar of we zover moeten gaan, weet ik niet. Ik laat het in het midden, maar misschien kunnen we er eens een denkoefening over maken. Als de 400-jarige lindeboom in Massemen, deelgemeente van Wetteren, de European Tree of the Year-award had gewonnen, hadden we misschien al een kandidaat. Hij heeft toch maar vlotjes de shortlist gehaald, met dank aan alle mensen die hem op die shortlist hebben gekregen.

Ik denk dat het belangrijk is dat solitaire bomen en bomenrijen de beschermde status krijgen die ze verdienen. Ze vertegenwoordigen niet alleen een natuurkundige en ruimtelijk structurerende waarde, maar ze hebben ook een esthetische en historische waarde. Dreven en bomenrijen zijn belangrijke lijnvormige elementen in het landschap en dragen bij aan de regionale identiteit. Het Agentschap Onroerend Erfgoed publiceerde trouwens recent een handleiding: 'Beheer van historische dreven en wegbeplantingen'.

De bescherming van de Damse Vaart was een goed signaal. Maar ook in het verleden werden al bomenrijen en dreven beschermd. De Ooidonkdreef was – wás, helaas – ook zo'n karakteristieke bomenrijke weg: een kasteeldreef met aan beide kanten lindebomen, langs een kasseiweg. Vlaamser kan het niet. Het is dan ook terecht dat die beschermd werd. Het beschermingsbesluit van 10 november 1995 vermeldt expliciet de historische waarde van de Ooidonkdreef als imposante

lindendreef. Die dreef is voor het eerst aangeplant rond 1567 als verbindingsdreef tussen het kasteel en de steenweg Deinze-Gent.

Maar dan komt het. Begin dit jaar startte Aquafin rioleringswerken in die Ooidonkdreef. Er kwamen graafwerken aan te pas en de historische kasseiweg werd opgebroken. Ook de bomenrij zou gekapt worden, in eerste instantie slechts gedeeltelijk.

Ik ben daar gaan kijken. Ik heb inderdaad gezien hoe het daar een puinhoop was. Dat is logisch, vanwege de werken. Maar toen stonden de bomen er nog. Buurtbewoners, wandelaars en erfgoedliefhebbers hebben in de aanloop naar de rioleringswerken meerdere keren gewezen op het risico dat die werken het karakteristieke uitzicht van de dreef onherroepelijk zouden beschadigen en dat dat zou leiden tot de kaalkap van die 150 jaar oude lindebomen. Die vrees was blijkbaar terecht. Want vorige maand stonden nog zestien bomen overeind, maar net voor het paasreces heeft de schepen van Openbare Werken gesteld dat ook die zestien bomen zullen verdwijnen. Volgens buurtbewoners was dat een truc. Volgens hen was het al van in het begin de bedoeling om alle bomen te kappen.

Minister-president, bestaat er een onroerenderfgoedbeheerplan voor het kasteel van Ooidonk en omgeving, in het bijzonder voor de Ooidonkdreef? Als er zo'n plan is, welke beheersmaatregelen zijn daarin opgenomen wat het beheer van de bomenrij en de kasseiweg betreft? Welk advies heeft uw administratie gegeven in het kader van de stedenbouwkundige vergunningsaanvraag? Welke voorwaarden zijn daarin opgenomen? Hoe komt het dat ook die laatste zestien lindebomen verdwijnen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Van Werde, er is geen beheersplan conform de huidige onroerenderfgoedregelgeving opgemaakt voor de beschermde Ooidonkdreef. Wel werd er in 2008 op vraag van mijn administratie en in opdracht van de stad Deinze een studie gemaakt over het beheer van de dreef, toen al in voorbereiding van geplande rioleringswerken.

De resultaten van deze beperkte studie waren: ten eerste, het eerste deel van de dreef gelegen tussen de Tweekoninginnenstraat en de Leernsesteenweg is in slechte toestand; twee, de bomen moeten worden heraanplant en dit dient te gebeuren met historisch verantwoord plantmateriaal; drie, de kasseiweg zal worden heraangelegd, waarbij er aandacht wordt geschonken aan voldoende doorwortelbare ruimte voor de bomen, het verhinderen van bodemverdichting door het plaatsen van boomboxen en het tegengaan van parkeren tussen de bomen.

Acht jaar later formuleerde het agentschap Onroerend Erfgoed, op 1 april 2016, een voorwaardelijk gunstig advies voor de aangevraagde wegen- en rioleringswerken, met volgende voorwaarden – en ik bespaar u de details, want het advies dat werd verleend, was zeer gedetailleerd. Alle noodzakelijke maatregelen ter bescherming van de zestien te behouden lindes moeten worden genomen, teneinde de standplaats en de conditie van de bomen maximaal te vrijwaren. Dan volgt een reeks maatregelen die daartoe moeten dienen.

In het kader van het behoud van de bomen is het ook belangrijk dat de werken gebeuren op een gepast tijdstip van het jaar. Dit moet gebeuren conform het advies dat moet worden ingewonnen bij een boomdeskundige. De beschermingsmaatregelen en voorwaarden in verband met de planning van de werken moeten in overleg met een gecertificeerde boomdeskundige en met Onroerend Erfgoed vóór de start van de werken worden voorgelegd. Na toelating door Onroerend Erfgoed moeten die voorwaarden strikt worden nageleefd. De werken moeten onder toezicht en begeleiding van een gecertificeerde boomdeskundige plaatsvinden. Er moet een bomenbank worden aangelegd die bestaat uit minimum

zestien linden, namelijk dezelfde als de dreefbomen. De aan te leggen bomenbank dient voor latere vervangingen van de oudere bomen in de dreef. Die bomenbank moet tegelijk met de nieuwe bomen in de dreef worden aangeplant en uit voldoende plantgoed bestaan om deze vervangingen te kunnen doen. Als men de nieuwe bomen plant en die bomen – in dit geval per hypothese die zestien – worden later vervangen, dan moet je ervoor zorgen dat dat bomen zijn van gelijke grootte, omvang enzovoort.

Bij de heraanleg van het wegvak in de Ooidonkdreef moet het legverband van de kasseien behouden blijven.

Er was ook een alternatief ontwerpplan bij de aanvraag gevoegd. Daarvoor heeft mijn administratie geen toelating verleend. Het plan waarvoor toestemming is gegeven, ging uit van het behoud van de zestien lindebomen.

Hoe komt het dat die zestien lindebomen toch verdwenen zijn? Zoals ik al zei, gaven de studieresultaten uit 2008 aan dat het eerste deel van de dreef in slechte toestand was en dat de bomen heraanplant moesten worden met historisch verantwoord plantmateriaal. Aangezien op dat moment de eerste zestien bomen een nog grotere vitaliteit vertoonden, werd ervoor gekozen om die te behouden, om ze dan op langere termijn te gaan vervangen.

Er moest een nieuw rioleringsstelsel worden aangelegd in de Ooidonkdreef, dat bestaat uit twee leidingen die boven elkaar worden aangelegd in een sleuf. Die werken hebben echter tot gevolg gehad dat bepaalde bomen stabiliteitswortels verloren. Als je tot tegen de bomen gaat werken, dan verlies je wortels die afgeknipt worden of verdwijnen tot tegen de stam. Zo verliest die boom stabiliteit. Ook zijn er wortels beschadigd bij het plaatsen van de huisaansluitingen. Uit onderzoek door de erkende boomverzorger bleek dat die worteling onder de kasseibestrating doorliep en dat het een zeer delicate zaak was. Zoals ik zei, moesten er wortels worden afgezet. Afzetten is de term die wordt gebruikt voor het verwijderen, wegnemen, doorknippen, amputeren tot tegen de stam. Dan is het zo dat finaal, op basis van wat gebeurd is, wegens het wortelverlies en de kwetsbaarheid die ontstaan was door dat alles, de boomverzorger heeft geadviseerd om die bomen niet te behouden.

Op een werfvergadering van 28 maart 2017 is, in aanwezigheid van vertegenwoordigers van de stad, de aannemer, het studiebureau, de erkende boomverzorger en het agentschap Onroerend Erfgoed, beslist dat ook de eerste zestien bomen zouden worden gerooid. Er worden niet op langere termijn, maar nu voor het volledige eerste deel van de Ooidonkdreef, nieuwe bomen aangeplant, die meteen betere groeicondities zullen hebben. Zoals ik zei, diende die bank ook voor het later vervangen van die bomen die onvermijdelijk ook, stuk voor stuk, één voor één, zouden verdwijnen. Maar nu wordt de hele dreef in één keer vervangen.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord.

Ik ben natuurlijk geen specialist in rioleringen, ruimtelijke ordening of oude bomen. Het zal dan wel zo zijn dat die graafwerken in eerste instantie de wortels van die bomen hebben beschadigd en dat die bomenexpert dan heeft geconstateerd dat het onherroepelijk verloren was en dat het niet mogelijk was om ze te behouden. Maar ik begrijp dat er ook een verzoek tot vernietiging van de vergunning is ingediend bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Is het dan niet aangewezen, gelet op het beschermingsbesluit en het advies van uw administratie dat uitging van het behoud van de zestien bomen, om de uitspraak daarin af te wachten? Ik vraag me ook af in hoeverre het beschermingsbesluit dan voldoende is om het kappen van een bomenrij echt wel te beschermen? Is een beschermd dreef echt wel beschermd, als dit zomaar kan?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik heb geen weet van die procedure waaraan u refereert, dat er een procedure zou zijn bij de Raad voor Vergunningsbetwistingen. Onroerend Erfgoed is natuurlijk niet de opdrachtgever, de bouwheer. Ik neem aan dat dat in dit geval de stad is of voor een stuk misschien ook de kasteelheer. Ik denk dat dit openbaar domein is. Aquafin voert de werken uit. Ik heb er dus geen weet van.

De voorzitter: Mevrouw Vermeulen heeft het woord.

Sabine Vermeulen (N-VA): Ik woon al mijn hele leven in Deinze. Ik ken het dossier al een vierde van mijn leven, dus ongeveer twaalf jaar. Nu kunt u uitrekenen hoe oud ik ben.

Het is een dossier waarover in Deinze al heel veel inkt is gevloeid, met euforiemomenten omdat er bomen gespaard zouden blijven en dan met negatieve momenten omdat de bomenrij toch weg moest. Eind vorig jaar kwam er plots een 'doorslag' in het dossier. De eerste zestien bomen zouden inderdaad kunnen blijven bestaan en ook het beeldbepalend poorteffect in de dreef zou kunnen blijven bestaan. Op dat moment werden de rouwlinten zelfs van de bomen weggehaald omdat de bewoners zich daarin dan uiteindelijk konden vinden.

Opmerkelijk was dat, toen die aankondiging er was dat die eerste zestien bomen zouden kunnen blijven staan, dat was door middel van een proefsleuvenonderzoek, echter niet door het agentschap Onroerend Erfgoed, maar wel door Aquafin zelf. Zij deden dat niet om het behoud van de bomen te waarborgen, maar vooral om te kijken waar de nutsleidingen lagen en waar zij gemakkelijk konden graven of niet.

Ik begrijp dat er iets moest gebeuren aan toenemende grondverzakkingen. Dit dossier sleept al heel veel jaren aan en de grondverzakkingen werden echt ernstig, té ernstig om het zo te laten. Waarmee ik het persoonlijk wel moeilijk heb, is dat er voor dit dossier een erfgoedpremie werd toegekend als restauratiedossier via de bijzondere procedure. Als je in rekening neemt dat een dergelijke premie wordt toegekend voor werken die noodzakelijk zijn voor het behoud van de erfgoedelementen, valt het voor mij moeilijk te rijmen dat deze erfgoedpremie nu gebruikt werd voor het kappen van de bomen en voor het betalen van de boomdeskundige. Ik blijf het er moeilijk mee hebben. Het is geen zicht meer, de Ooidonkdreef in Deinze. Het is gewoon een opengebroken kasseiweg naar het kasteel van Ooidonk. Het blijft een zeer moeilijk verhaal. Er is inderdaad lange tijd een andere piste geweest om de rioleringen te maken. Maar dat bleek dan een te dure piste voor Aquafin. Het blijft een zeer jammer dossier en het blijft voor mij zeer moeilijk te rijmen dat daarvoor ook een erfgoedpremie werd uitgereikt.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik sluit kort aan bij de harde kreet die ik hoor.

Ik zetel al een aantal jaren in dit parlement. Het is niet de eerste keer dat ik met dit dossier word geconfronteerd. Ik woon niet in Deinze, maar naar het schijnt behoorden de originele bewoners van die site waar de dreef naartoe leidt, tot de familie Caron. Het was hun buitenverblijf. Ik heb dus ook een verband met dit dossier. (*Opmerkingen. Gelach.*)

Helaas kan ik de bronnen van die familie niet terugvinden. Het is in ieder geval geen familie van mij.

Ik vind het een belangrijk actiepunt voor de toekomst. Het is niet het eerste verhaal. Minister-president, zo hebben we onlangs in West-Vlaanderen, weliswaar

niet langs een beschermde dreef, de lindebomen zien kappen langs de Oudenaardsesteenweg, tussen Avelgem en Kerkhove. Onze collega Bert Maertens heeft daarvoor trouwens in allerijl nog actie gevoerd, zodat er van de 117 lindebomen 26 konden blijven bestaan.

Maar de lichtzinnigheid – als ik het zo mag zeggen – waarmee sommige besturen – in het geval van Avelgem is dat bijvoorbeeld AWW – daarmee soms omgegaan... In het vlakke land waarin wij leven, zijn bomenrijen zo landschapstyperend dat we daarvoor extra zorg moeten hebben. Ik heb mij drie weken geleden hier heel positief uitgelaten over de Damse Vaart. Ik zou bijna durven te vragen dat er toch eens met het agentschap kan worden nagekeken of er toch niet, in plaats van curatief te moeten optreden zoals nu, preventief kan worden opgetreden om goed in kaart te brengen of er via de inventaris, niet alleen van bouwkundig, maar ook van natuurlijk erfgoed, iets meer zou kunnen worden gedaan. Het is een bekommernis die ik wil uiten om te vermijden dat dit soort dossiers hier in de toekomst nog moeten worden besproken.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Caron en andere collega's, ik denk dat er in geen enkele periode zo veel beschermingen zijn gebeurd van bomen en houtige beplantingen als nu.

Dit is een dossier met een beschermde dreef. Ik ken die dreef niet. Maar mevrouw Vermeulen, u kent ze wel. U bent nog jong. Dus het is nog maar een korte periode – een vierde van uw leven – dat u de dreef zeer goed kent. Het gaat blijkbaar om prachtige lindebomen, waarvan in 2008 is vastgesteld dat ze allemaal, op zestien na, moesten verdwijnen bij de heraanleg van de dreef.

Ik lees in het dossier dat die dreef zelfs was afgesloten voor het verkeer omdat er verzakkingen waren. In 2015 moest die worden afgesloten omdat de weg niet meer kon worden gebruikt. Er moest dus worden ingegrepen. Er is een aanvraag ingediend bij hoogdringendheid. Er is in de toelating uitgegaan van het behoud van die zestien bomen, met toen al de wijze maatregel 'Leg een bomenbank aan, want die zestien bomen zullen het niet meer lang uithouden'. De bomen-deskundige zei: 'Die hebben misschien nog een levensduur van een jaar of tien. Op het moment dat er daarvan bomen verdwijnen, moet je ervoor zorgen dat er ook weer bomen van dezelfde omvang, grootte, type, als deze die nu bij de werken worden geplant, kunnen worden ingebracht in die dreef.'

Tijdens de werken is gebleken dat de aard van de werken – nieuwe rioleringen, sleuven, huisaansluitingen en dergelijke – de boomwortels zo zouden hebben aangetast, afgekapt, dat de stabiliteit van een aantal bomen in het gedrang kwam. Ik ben geen bomenkenner, maar door het verdwijnen van die wortels zouden die bomen stabiliteitsproblemen vertonen, maar ook meer openstaan voor ziektes, omdat op dat moment de wortel is afgezet tot tegen de boomstam.

Na dat advies van die boomdeskundige is inderdaad beslist dat die zestien bomen ook mogen worden vervangen.

Ik ken de toestand ter plaatse niet. Het zal niet gaan over miniboompjes die daarvoor in de plaats zullen komen, en het zullen natuurlijk ook niet de prachtige bomen zijn van een paar eeuwen oud die er nu stonden. Maar het is wel degelijk de bedoeling om die prachtige dreef te behouden. Maar met een boom is het nu eenmaal zo dat, als er beschermingen zijn van dreven, er vroeg of laat een heraanplant moet gebeuren. Dat is natuurlijk niet hetzelfde als met een gebouw. Je kunt een boom goed onderhouden. Er zijn ook boomchirurgen, mensen die er zeer veel verstand van hebben om die in zo goed mogelijke staat te onderhouden – als we het mogen geloven, zou er in Lo een boom staan die dateert van toen Caesar

in onze contreien was. Voor de rest denk ik dat de meeste bomen helaas niet voor de eeuwigheid bestemd zijn. Ik laat in het midden of er een procedure ingesteld was. Daarvan heb ik geen weet. Dat heeft natuurlijk onmiddellijk implicaties voor de bouwheer in dezen, die, naar ik verneem, Aquafin zou zijn.

De voorzitter: Mevrouw Van Werde heeft het woord.

Manuela Van Werde (N-VA): Ik blijf het een spijtige zaak vinden. Ik kan er natuurlijk wel inkomen, met alle werken enzovoort die gebeurd zijn.

Ik wil er nog één ding aan toevoegen. Ik zal het zeggen met de woorden van de boomexpert: 'Die bomen hadden gewoon dikke pech dat hun wortels zo goed ontwikkeld waren, dus dat het zulke stevige bomen waren.'

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karin Brouwers aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de erkenning en ondersteuning van de creatieve industrie in het internationale economische beleid – 1604 (2016-2017)

VRAAG OM UITLEG van Bart Caron aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de rol van media en andere creatieve industrieën binnen Flanders Investment & Trade (FIT) – 1608 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister-president, met het oog op de verdere internationalisering van de Vlaamse economie heeft de Vlaamse Regering in 2016 beslist om de regelgeving voor de ondersteuning van ondernemersorganisaties, gemengde kamers van koophandel en samenwerkingsverbanden te vernieuwen. In uitvoering daarvan hadden geïnteresseerde organisaties de mogelijkheid om tot 16 januari jongstleden een dossier tot erkenning tot structureel partnerschap in te dienen bij Flanders Investment & Trade (FIT).

– Güler Turan treedt als voorzitter op.

MediaNet Vlaanderen was in 2015 erkend als internationaal ondernemingsgerichte bedrijfsgroepering. In 2016 was er geen aanvraag tot erkenning mogelijk bij gebrek aan een regelgevend kader. En nu, nu doen ze niet mee. MediaNet Vlaanderen is nochtans al opgericht in 1994, verenigt meer dan zestig bedrijven die binnen de media actief met content en innovatie bezig zijn. Het is het meest representatieve en sterkste netwerk van Vlaanderen in de mediasector. MediaNet brengt bedrijven en overheden dicht bij elkaar om zich te buigen over de problematiek en uitdagingen van een snel evoluerende en ICT-gedreven mediamarkt.

We vernemen nu dat MediaNet Vlaanderen heeft besloten om geen nieuwe subsidieaanvraag in te dienen in 2017. In een brief van 9 maart 2017 aan FIT motiveren ze deze beslissing. Ze hopen namelijk op die manier, door die brief met motivatie te schrijven, de dramatische evolutie op het vlak van instrumentarium voor de ondersteuning van de audiovisuele industrie en bij uitbreiding de creatieve industrie aan te kaarten.

Voor alle duidelijkheid : MediaNet is erg tevreden over de steun van de FIT-medewerkers die ze ervaren bij de activiteiten op het terrein. Zo organiseren ze in 2017 voor de vierde maal een groepsstand op de internationale beurs IBC in Amsterdam.

Met een aantal collega's van de commissie Media zijn wij daar vorig jaar of twee jaar geleden op bezoek geweest. Ze zullen – en dat is ook belangrijk – samen met FIT voor de eerste maal aanwezig zijn op de grootste beurs ter wereld: de NAB-beurs in Las Vegas. Daarnaast zijn ze betrokken bij de promotie van een prospectiereis naar Canada in het najaar voor de creatieve industrie, namelijk de audiovisuele industrie, gaming en film. Er is dus wel degelijk een internationale dynamiek bij heel wat mediabedrijven. In 2016 werd MediaGeniX, een toonaangevend bedrijf op het vlak van broadcast software, verkozen tot Leeuw van de Export. In 2012 kreeg Skyline Communications nog de prestigieuze Leeuw van de Export. Dit is voor ons een duidelijk bewijs dat Vlaamse mediabedrijven een voorbeeldfunctie hebben en dat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de internationalisering van onze sector.

Ik heb een aantal vragen, minister-president, naar aanleiding van de brief van MediaNet aan FIT. Er is een gevoelige vermindering van het aantal erkenningen: in het verleden werden meer dan 35 organisaties erkend door FIT. In de nieuwe regeling wordt het getal van maximum 15 erkende organisaties vooropgesteld. Bovendien zouden speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken een voorkeursbehandeling krijgen. U weet dat de mediasector daaruit gevallen is, dat hebben we ook al voldoende aangekaart en betreurd bij de ministers Muyters en Gatz.

Ook de budgettaire ruimte is beperkt tot 800.000 euro voor de ondersteuning van alle bedrijfsnetwerken. Waarom werd het aantal organisaties zo drastisch beperkt? We gaan van meer dan 35 naar maximum 15. Waarom krijgen de speerpuntclusters en de innovatieve bedrijfsnetwerken een voorkeursbehandeling, want dit leidt tot een mattheuseffect? Waarom werd het budget beperkt tot 800.000 euro? Welke organisaties hebben wel een erkenning gekregen als internationaal ondernemingsgerichte bedrijfsgroepering?

Bij het indienen van de aanvraag voor erkenning als structurele partner wordt altijd gevraagd om aan te geven op welke manier men zich kan inschrijven in het beleid zoals opgenomen in de regeringsnota's 'Visienota 2050: een langetermijnstrategie voor Vlaanderen' en 'Vlaanderen Versnelt! Eén internationaliseringsstrategie voor de Vlaamse Economie'. Maar in de visienota Vlaanderen 2050 is slechts één korte vermelding gevonden die verwijst naar de mediasector op pagina 36: "We investeren in de maximale ontplooiing van ieders talenten om dit (...) te waarborgen en verliezen hierbij de gemeenschapsvormende kracht van alle culturele materies, inclusief sport en media, niet uit het oog."

In de nota Vlaanderen versnelt! wordt er zelfs op geen enkele manier verwezen naar de mediasector. Er worden vijf domeinen gedefinieerd: Life Sciences & Health, Food, Solution driven engineering & Technology, Smart logistics en – vijf – Sustainable resources, materials & chemistry. De creatieve industrie werd niet opgenomen als speerpuntsector. Nochtans stelt een studie van Ernst & Young in opdracht van de Europese Commissie over de creatieve industrie: "Untapped potential for youth employment." Dat betekent: onbenut potentieel voor jongerentewerking. En verder: "The cultural and creative sectors are highly attractive for young people. The cultural and creative fields are open to young workers and absorb them easily. For both these reasons, the cultural and creative industries have a strategic role to play in the economic recovery and growth of Europe, especially in providing jobs and career opportunities to young Europeans."

De creatieve industrie is dus zeer belangrijk voor jobcreatie en vooral voor de vele jonge Europeanen. Ook in Nederland wordt de creatieve industrie als topsector

omschreven. Immers, de media-, de gaming-, de ontluikende educational-technologysector en de uitgeverijen bieden heel wat troeven om Vlaanderen internationaal te positioneren en om creatief talent kansen te geven. Waarom werd de mediasector en bij uitbreiding de creatieve industrie niet opgenomen?

Tot slot verwijs ik naar het regeerakkoord. Daarin werden afspraken gemaakt over de Vlaamse audiovisuele sector: "We ondersteunen productie en export binnen de Vlaamse audiovisuele sector. Investeren in kwalitatieve producties van eigen bodem is immers de beste garantie tegen verdrinking, inhoudelijke verarming en verlies van culturele eigenheid door massale import van internationale 'mainstream' content via nieuwe internationale distributiekanaalen en -platformen. We promoten de Vlaamse audiovisuele sector nog beter in het buitenland: Flanders Investment and Trade (FIT) moet in samenwerking met MediaNet Vlaanderen de Vlaamse media-industrie (facilitaire bedrijven, technische leveranciers, audiovisuele productontwikkelaars enzovoort) ondersteunen in haar buitenlandse groei."

Minister-president, hoe ziet u de uitvoering hiervan nu de mediasector niet opgenomen werd als speerpuntcluster, MediaNet Vlaanderen geen erkenning kreeg als innovatief bedrijfsnetwerk en ook geen erkenning en subsidies ontvangt als internationaal ondernemingsgerichte bedrijfsgroepering? Met andere woorden, op welke manier kan MediaNet Vlaanderen een geïntegreerde ondersteuning krijgen voor zijn platformwerking voor zowel innovatieondersteuning, kennisdelingsacties, overleg met instanties als Mediawijs en het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA), internationaliseringacties, samenwerking met hogescholen als triple-helixwerking?

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik zal me beperken, minister-president, tot enkele puntjes. In het buitenland leeft de perceptie dat deze sector in Vlaanderen een paradepaardje is van het innovatieve Vlaanderen. Dat zien we toch op de internationale vakbeurzen: zowel technisch als creatief, beide dimensies. We zitten daar aan de top en moeten dat behouden.

Aan de rest van de commentaar ga ik voorbij, mevrouw Brouwers heeft dat zeer goed gedaan.

Minister-president, hoe reageert u op de beslissing van MediaNet om af te zien van een erkenning tot structureel partner van FIT? Begrijpt u hun ontgoocheling en vindt u deze terecht? Waarom was er voor de media en andere creatieve industrieën – media is daar slechts één van – geen plaats in de nota Vlaanderen Versnelt!? Zult u trachten hen te overtuigen om alsnog een rol van betekenis te spelen binnen FIT? Ziet u nog andere mogelijkheden om de media en andere creatieve industrieën te ondersteunen op het internationale speelveld zodat ze hun leiderspositie kunnen behouden?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mijnheer Caron, ik begrijp dat u de hele vraag niet meer afleest, ik heb de indruk dat ze geïnspireerd is door dezelfde ghostwriter of dezelfde parlementaire medewerker. Dit is een mooie symbiose tussen meerderheid en oppositie. De zinnen zijn tot in detail op dezelfde manier verwoord. Dat moet een uitzonderlijk toeval zijn, een samenloop van omstandigheden.

Uw vragen zijn natuurlijk belangrijk. Het valt uiteen in twee delen. De beslissing om geen structureel partner te zijn, is een volledig eigenstandige beslissing van MediaNet.

Alvorens dieper in te gaan op uw vragen, wil ik een aantal zaken in hun juiste context en perspectief plaatsen, het zijn zaken die toegelicht werden en niet helemaal juist zijn. Het is niet zo dat er in het verleden 35 organisaties erkend werden in het kader van de intussen afgeschafte 'Vlaamse call'. Correcter is dat er door de jaren heen een 35-tal organisaties gebruik hebben gemaakt van deze vorm van projectsubsidies voor internationaal ondernemen. Op jaarbasis ging het nooit over 35 gesubsidieerde organisaties, eerder om een 15 tot 20 organisaties die een project hebben ingediend waarvoor subsidie is toegekend. Het is dus niet zo dat jaarlijks organisaties erkend werden, maar wel dat hun project werd gesubsidieerd.

Ook de zogeheten voorkeursbehandeling van de speerpuntclusters en innovatieve bedrijfsnetwerken, die door het Agentschap Innoveren en Ondernemen via hun clusterbeleid worden gefinancierd, is onjuiste informatie. De zogezegde voorkeursbehandeling bestaat er alleen in dat deze bedrijven en clusters maar een beperkt aantal administratieve documenten of informatie moeten aanleveren bij Flanders Investment & Trade op basis van het bekende principe 'vraag niet wat je al weet'. Als deze documenten reeds werden ingediend bij het Agentschap Innoveren hoeven ze deze niet opnieuw in te dienen bij FIT. Het gaat over het hergebruik van beschikbare overheidsinformatie en maximale gegevensdeling waar we onszelf toe hebben verplicht. FIT volgt hiermee consequent het beleid dat we onszelf hebben opgelegd, met name 'vraag niet wat je al weet'. De data die al beschikbaar zijn bij een ander overheidsorgaan moet je maar delen.

Ik wil graag beklemtonen dat het concept van de structurele partnerschappen totaal verschillend is van de vorige aanpak, met name de projectfinanciering binnen de Vlaamse call. De nieuw ontwikkelde toekomstvisie wil met een beperkt aantal partners een strategisch partnerschap afsluiten, gekaderd in de internationaliseringsstrategie en gekoppeld aan een lange termijnfinanciering.

Deze nieuwe financiering is het samenvoegen van twee bestaande instrumenten van FIT tot een nieuw en volgens ons doeltreffender instrument. Ten eerste werkte FIT reeds enkele jaren met zogenaamde convenantpartners. Hier was geen financiering aan verbonden, enkel een afsprakenkader. Ten tweede werden ad-hocsubsidies toegekend voor projectfinanciering binnen de Vlaamse call. Deze vorm van financiering was aan herziening toe. Sommige organisaties dienden niet elk jaar een project in wat tot continuïteitsproblemen leidde, daarnaast beschikte FIT niet over voldoende flexibiliteit binnen het subsidiesysteem. In het nieuwe systeem worden deze euvels verholpen.

Enkel complementaire activiteiten aan de werking van FIT worden aanvaard en via de onderhandelingsronde die ingeschreven is in de procedure, kan de nodige bijsturing gebeuren. Het herbekijken van deze manieren van samenwerken met het economisch middenveld resulteert nu in de nieuwe regeling van de structurele financiering van partnerschappen van ondernemersorganisaties, gemengde kamers van koophandel en samenwerkingsverbanden met FIT. Deze nieuwe regeling beoogt een optimalisatie en versterking van de dienstverlening inzake internationaal ondernemen die wordt aangeboden aan Vlaamse bedrijven.

Het is niet zo dat er voor media en andere creatieve industrieën geen plaats is in de nota Vlaanderen Versnelt!. Uw vraag, mijnheer Caron, is een veelgestelde vraag door sectoren die niet bij naam worden genoemd in de opsomming van de vijf sectoren met specifieke versnelling. Er is een FAQ opgemaakt, en die is op de website van FIT te vinden. Een van de vragen luidt: 'Mijn sector is niet direct verbonden met de vijf versnellingen. Wat moet ik dan doen?' Het antwoord luidt: elke sector heeft te maken met de uitdagingen van automatisering, digitalisering, nieuwe materialen, duurzaamheid, logistiek en technologische veranderingen. Dus zelfs als je hier niet direct op werkt, dan moet je sector hier toch op inzetten om te kunnen inspelen op de veranderingen van vandaag.

Het is inderdaad zo dat – in tegenstelling tot vroeger – bedrijfsorganisaties en niet enkel bedrijven nu ook in aanmerking komen voor subsidiering binnen de zogenaamde financiële stimuli (FinStim), de andere vorm van subsidiering binnen het FIT-instrumentarium voor bedrijven. Organisaties die niet geselecteerd zijn binnen het systeem van de structurele partnerschappen kunnen nog steeds vier dossiers per jaar indienen binnen het systeem van de FinStim. De internationaliseringsstrategie omvat bovendien drie strategische lijnen die door FIT als even belangrijk worden gezien: minder hindernissen voor bedrijven, meer bedrijven doen internationaliseren, meer bedrijven hier verankeren, en – drie – Vlaanderen internationale positie versterken in vijf domeinen.

MediaNet Vlaanderen kon dus op basis van de twee eerste strategische lijnen perfect een dossier indienen. Dat is niet gebeurd. De keuze voor de vijf domeinen is gebeurd in co-creatie met vele partners en bedrijven.

U verwijst naar het technologisch potentieel van de sector. FIT heeft gekozen om een van de versnellingen zo ruim mogelijk te benoemen, namelijk 'solution driven engineering and technology', net om zo flexibel mogelijk te kunnen zijn en alle belangrijke technologische vernieuwingen binnen Vlaanderen mee te nemen in de branding van deze versnelling.

Zoals ik al heb gezegd, verandert er voor FIT niks in de relatie met MediaNet Vlaanderen. Samenwerking blijft mogelijk en is uiteraard nuttig. Ik verneem van u dat MediaNet Vlaanderen zelf aangeeft erg tevreden te zijn over de gewaardeerde steun van de FIT-medewerkers. Het is zelfs zo dat in 2017 de samenwerking tussen FIT en MediaNet net intensiever zal worden. Ik denk dan specifiek aan het feit dat in het actieprogramma van FIT MediaNet traditioneel deelneemt aan de International Broadcasting Convention (IBC) in Amsterdam, maar dat dit jaar ook de stap over de oceaan wordt gezet met deelname aan de NAB-show van de National Association of Broadcasters in Las Vegas en een tweede keer met de zaken- en studiemissie 'Canada met focus op Audiovisuele en Creatieve sectoren' van FIT met MediaNet Vlaanderen, de Flemish Games Association en het Vlaams Audiovisueel Fonds.

Daarnaast zijn er goede contacten en is er samenwerking tussen FIT en Flanders DC dat de creatieve industrieën ondersteunt. Verder verleent FIT binnen zijn decretale opdracht subsidies aan Vlaamse bedrijven, vooral kmo's, ter bevordering van het internationaal ondernemen en aan bedrijfspgroeperingen die ten behoeve van hun leden initiatieven ontwikkelen met dezelfde doelstelling. Deze subsidies zijn uiteraard toegankelijk voor alle sectoren, dus ook voor de audiovisuele sector en de mediasector. Het gaat hier onder meer over deelname aan internationale beurzen, zakenreizen om contacten te leggen met potentiële klanten, agenten, verdelers enzovoort.

De FIT-subsidies zijn bekend bij de sector, en verschillende audiovisuele en mediabedrijven maken er ook gebruik van. Volgens FIT werd er de voorbije drie jaar – 2014, 2015 en 2016 – voor 3.341.877,79 euro aan subsidies toegekend aan bedrijven uit de creatieve sector. Dat gaat over bedrijven actief in de sectoren 'design en interieur', 'media en communicatie', 'kleding en accessoires', 'grafische industrie', 'bouw' met enkel de architecten, 'vrije tijd en sport' met enkel bedrijven uit de muziekindustrie. Ook in het actieprogramma van FIT wordt de sector niet vergeten.

Ik respecteer de keuze van MediaNet Vlaanderen om zich geen kandidaat te stellen, maar ze waren zeker niet kansloos geweest, hadden ze een voorstel ingediend en zich kandidaat gesteld voor een structureel partnerschap.

Betekent dit dat ze geen overeenkomst kunnen sluiten met FIT of niet continu kunnen samenwerken met FIT? Absoluut niet. Ik heb de mogelijke contouren van

de samenwerking hierboven geschetst: opname en eventueel uitbreiding in het jaarlijks actieprogramma van FIT van de activiteiten van de creatieve sectoren, inclusief MediaNet-acties; indienen door MediaNet Vlaanderen van aanvragen voor acties binnen de FinStim-regeling van FIT; indienen door bedrijven en leden van MediaNet Vlaanderen van aanvragen voor acties binnen de FinStim-regeling van FIT; advies en begeleiding van bedrijven binnen de creatieve sectoren door de accountmanagers van FIT of de vertegenwoordigers in de buitenlandkantoren.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister-president, mijn vraag is bijna een exacte kopie van de brief waarnaar ik heb verwezen en die MediaNet Vlaanderen op 9 maart had gestuurd naar FIT. Die brief is ook doorgestuurd naar de hele Vlaamse Regering. Via een goede wind heeft die brief ons ook bereikt. Ze hebben er trouwens nog steeds geen antwoord op gekregen.

Ik hoor u nu andere dingen zeggen over de getallen, over al dan niet financiële stimuli, over of ze al dan niet in aanmerking komen, dan wat zij dachten. Ik kan me niet van de indruk ontdoen – er moeten toch gesprekken zijn geweest tussen mensen van MediaNet en FIT – dat er een soort ontmoedigings- of ontradingstrategie is geweest. Misschien geen strategie, maar dat ze niet echt werden aangemoedigd om een dossier in te dienen. Die indruk begin ik alvast te krijgen, maar ik hoop dat ik fout ben.

Ik heb deze vraag aan u gesteld omdat u in een verder verleden ook Media als bevoegdheid hebt gehad. Ik dacht dat onze minister-president dit zeker ook belangrijk zou vinden. Ik stel deze vraag ook aan u omdat er voor een stuk een gebrek is aan een geïntegreerd beleid in Vlaanderen op dat vlak. We hebben minister Gatz ondervraagd, we hebben minister Muylers ondervraagd, we ondervragen nu u. Telkens opnieuw botst de mediasector met het hoofd tegen een muur. Ik vind dat bijzonder jammer. Ik begin me echt af te vragen hoe het komt dat geen enkel instrument dat de laatste jaren is ontwikkeld door de regering, erin slaagt om de mediasector te bereiken. Ze zijn allicht wat specialer dan pakweg de chemische industrie, maar ik wil u toch vragen om daarover binnen de regering samen met de ministers Gatz en Muylers en eventueel ook met minister Crevits, na te denken.

– Rik Daems treedt als voorzitter op.

Er is de passage uit het regeerakkoord die ik heb voorgelezen waarop de meerderheid moet toezien, waarin duidelijk staat dat innovatie en media en het internationale aspect belangrijk zijn. Ik kan u als leider van de regering alleen maar oproepen om daar in de toekomst meer aandacht aan te besteden, samen met uw collega-ministers, om de structurele partnerschappen mogelijk te maken of eventueel andere zaken. Het is echt niet meer normaal – het is nu al twee jaar dat ik daar vragen over stel – dat de mediasector botst op de instrumenten die worden aangereikt en die blijkbaar moeilijk liggen voor hen. Ik heb er geen verklaring voor, maar ik hoop dat er alsnog kan worden samengezeten. Komt er volgend jaar een nieuwe oproep? Kan er naar begeleiding worden gezocht op dat vlak? Want het is stilaan buiten proportie.

De voorzitter: De heer Caron heeft het woord.

Bart Caron (Groen): Ik heb dezelfde verbazing, niet over het antwoord op zich maar over het feit dat er blijkbaar een vorm is van non-communicatie, een misverstand, elkaar niet begrijpen, andere werelden – ik weet niet wat het is. Er is een communicatie geweest. Op basis van die communicatie heb ik aan MediaNet meer informatie gevraagd. Mijn bronnen zijn dus dezelfde. Er is ook niets fout mee dat we dezelfde bekommernis delen. Iedereen heeft de mond vol over creatieve industrieën, over de innovatieve mediasector, over meer internationalisering omdat

onze markt te klein is. Als we dat doen, hapert er blijkbaar ergens iets. We zijn in Amsterdam geweest met de commissie. We hebben daar tal van Vlaamse bedrijven aan het werk kunnen zien op die beurs en de resultaten kunnen beoordelen. We zijn door een ander toeval niet op de beurs in Las Vegas geraakt. Dat kan gebeuren, ik zal daar niet over uitweiden.

Er is ergens een misverstand. De cijfers die u geeft en de pistes die u aanbrengt, geven wel degelijk mogelijkheden. Ik kan dat niet bestrijden. Minister-president, moet er niet ergens een gesprek plaatsvinden tussen de mediasector en de politiek, meer bepaald de Vlaamse Regering, om deze bijzonder creatieve en innovatieve sector die nood heeft aan internationalisering, beter toe te leiden naar de systemen die bestaan? Ik kan niet duiden hoe het komt.

Het is geen reuzetoeval dat we dezelfde bronnen hebben. Er is een vorm van ongerustheid en een bekommernis in de sector die we met zijn allen moeten kunnen delen. Er moet naar een oplossing worden gezocht binnen het kader dat u hebt geschetst en dat mogelijkheden moet bieden. Ik ben er verbaasd over waarom het niet lukt binnen dat kader. Is er ergens iets fout gelopen? Is er sprake van een groot misverstand? Ik hoop dat dat kan worden opgeruimd.

De voorzitter: Mevrouw Segers heeft het woord.

Katia Segers (sp.a): Voorzitter, ik wil mevrouw Brouwers en de heer Caron danken voor hun vragen. Ik vind dit zo belangrijk dat ik absoluut wou aansluiten bij hun vragen om hun bekommernis te ondersteunen. We stellen al twee jaar aan de ministers Muyters en Gatz – en nu aan u – de vraag hoe het komt dat de mediasector op de een of andere manier niet wordt beschouwd als een innovatieve sector of geen kans maakt om een beroep te kunnen doen op de middelen die beschikbaar worden gemaakt voor innovatie, toch een speerpunt van deze Vlaamse Regering.

Terecht verwees mevrouw Brouwers naar Europa. Europa heeft al lang ingezien dat de enige grondstof die we hebben, onze hersenen zijn, onze creativiteit. Al eeuwen lang is Europa het wereldcentrum van kunst, cultuur en creativiteit. Het is wat we nog overhouden om onze slagkracht in de wereld te kunnen behouden. Dat geldt ook voor Vlaanderen. In alle onderzoeken en rapporten die er worden gemaakt over de creatieve industrie, onder andere door Flanders DC – ook een vehikel van deze regering –, wordt erop gewezen hoe belangrijk de creatieve industrieën zijn en zoals Flanders DC zegt: "Goed ontwikkelde, bloeiende creatieve industrieën helpen Vlaanderen vooruit".

Er zijn moeilijk cijfers te verzamelen, maar de audiovisuele sector vertegenwoordigt 5 miljard euro omzet op 22,6 miljard euro van de creatieve industrieën en 2 miljard euro aan de mediasector toegevoegde waarde op 6,9 miljard euro of 3 procent van ons bbp. Flanders DC wijst echter ook op een dalende trend van de impact van de mediasector als gevolg van de digitalisering. Enkel gaming doet het voorlopig nog goed.

Als we nu zien hoe cruciaal de mediasector is voor de creatieve industrieën maar dat er vanuit Flanders DC wordt gesignaleerd dat die sector erop achteruitgaat, dan moet daar volop op ingezet worden om ervoor te zorgen dat we de rol die we in Vlaanderen hebben, blijven behouden. Minister-president, bekijk dit samen met de Vlaamse Regering, maar zorg ervoor dat de mediasector kan rekenen op de middelen voor innovatie.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Brouwers, die brief van 9 maart zegt me niets. Ik zal laten nagaan wat er gebeurd zou zijn als daar nog geen antwoord op is gegeven. Ik zal dat opvolgen.

Er is hier herhaaldelijk gesproken over Flanders DC. Het is wel degelijk Flanders DC dat belast is met de coördinerende opdracht. Dit is geen opdracht van FIT. FIT is een exportagentschap en FIT doet in deze wat het moet doen. Ik herhaal dat de gestructureerde partnerschappen open stonden voor MediaNet Vlaanderen en dat ze daar, om redenen mij onbekend, niet op zijn ingegaan. Mevrouw Brouwers insinueert dat er eventueel een soort ontrading is gebeurd. Ik weet niet of dat klopt en of u daar gegevens over hebt. Als u dat beweert, moet u dat eigenlijk hardmaken. Dat spoort niet met mijn ervaring met FIT dat steeds heel openstaat ten aanzien van alle sectoren en alle bedrijven.

FIT doet wat het moet doen. Ik wil nogmaals beklemtonen: in een ongewijzigd budget wordt het aantal acties voor MediaNet Vlaanderen voor dit jaar verdrievoudigd, met niet alleen de beurs in Amsterdam maar een vergelijkbare beurs in Las Vegas plus de missie naar Canada. Daarnaast staat FinStim open voor elk van die bedrijven in die sector. Deelname aan een beurs, deelname aan een missie, individueel bezoek met het oog op het zoeken van handelscontacten, een agent of een vertegenwoordiger: die financiële instrumenten staan daarvoor open. Het geïntegreerde beleid voor de mediasector, voor deze innovatieve sector berust niet bij FIT, maar ik durf gerust te zeggen dat FIT zijn deel doet daar waar het dat moet doen, zeker in deze budgettaire moeilijke tijden.

Ik begrijp dus de zorgen en ik deel die ook. Dit is een zeer innovatieve sector, een belangrijke sector, een sector met toekomst. Het is een beetje een nadeel dat die minder homogeen is dan andere. Het is een zeer diverse sector natuurlijk, maar dat belet niet dat FIT zeer belangrijke inspanningen doet. In 2017 worden de inspanningen verdrievoudigd voor MediaNet, voor de sector op zich. Daarnaast staat FIT open met elk van de instrumenten voor elk van die bedrijven die op een of andere manier wensen deel te nemen aan buitenlandse activiteiten.

De voorzitter: Mevrouw Brouwers heeft het woord.

Karin Brouwers (CD&V): Minister-president, de mediasector is misschien een minder homogene sector, maar net daarom denken we dat zoiets als MediaNet Vlaanderen – een netwerk dat een groot deel verenigt – meer structurele ondersteuning verdient dan punctueel.

Ik wil positief eindigen. Vandaag wordt er een imec Smart Education Lab opgestart op de campus Kortrijk van de KU Leuven. Dat is natuurlijk zeer positief. Educational technology behoort ook tot de digitale, creatieve industrie. U bent daar aangemeld met heel wat collega's. Ik weet niet of u het zult halen, want u bent nog hier. In elk geval gebeurt er op dat vlak ook elke dag wat positiefs in Vlaanderen.

Ik doe nogmaals mijn oproep om dit echt vast te houden binnen de regering en allemaal samen geïntegreerd na te gaan wat er de komende jaren op dat vlak verbeterd kan worden.

De voorzitter: De vragen om uitleg zijn afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Marc Hendrickx aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de reactie van de Europese Commissie op de aankondiging van een nieuw onafhankelijkheidsreferendum voor Schotland
– 1626 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister-president, zowat een maand geleden kondigde de Schotse minister-president Nicola Sturgeon aan een nieuw onafhankelijkheidsreferendum te eisen vooraleer de Britse regering de uitstap uit de Europese Unie formaliseert. Margaritas Schinas, woordvoerder van de Europese Commissie, bevestigde meteen de zogenaamde Barroso-doctrine, dewelke voorschrijft dat een staat die zich afscheidt van een EU-lidstaat niet automatisch het lidmaatschap verwerft. Schinas benadrukte dat voor een onafhankelijk Schotland artikel 49 van het Verdrag van de Europese Unie van toepassing zou zijn, wat hen op dezelfde hoogte plaatst als kandidaat-lidstaten als pakweg – met het volste respect natuurlijk – Montenegro of Bosnië. Dat is een proces waar niemand de duur van kan voorspellen. Gedurende al die tijd zou het juridische statuut van Schotse burgers en bedrijven binnen de unie onduidelijk zijn, wat mogelijk catastrofale gevolgen kan hebben.

Wij wisselden reeds van gedachten over deze problematiek wat betreft de parallele situatie in Noord-Ierland begin vorig jaar. Ook in eerdere vragen aan uw voorganger over Catalonië sneden wij deze kwestie aan. U wees er toen op dat de verklaringen hierover van de Commissie niet noodzakelijk stroken met het artikel van het Verdrag van de Europese Unie. Artikel 50 van het handvest, dat de uitzetting van een lidstaat regelt, is immers ook van toepassing. Schotland kan niet op een dag zijn statuut verliezen. Ook zij hebben recht op een onderhandelingsperiode van minstens twee jaar, waarin intussen een akkoord kan worden bereikt, ook over een herinstap. Dat is dus een heel andere situatie dan na een onafhankelijkheidsreferendum sito presto te worden terug gekatapulteerd naar het statuut van Montenegro of Bosnië.

U sprak zich alvast uitdrukkelijk uit voor deze piste en wees onder meer op de intrede van de Duitse Democratische Republiek en uittreding van Groenland als precedenten.

Ik stel vast dat de Commissie nu de deur lijkt dicht te slaan voor de artikel 50-piste. Ik vraag mij af wie hen hiervoor heeft gemandateerd en hoe gedragen deze houding is.

Minister-president, hebt u kennis genomen van de uitspraken van Schinas inzake een eventuele Schotse onafhankelijkheid? Zo ja, hoe evalueert u deze stellingname? In hoeverre is die het resultaat van overleg met de lidstaten? Zo ja, welke houding nam België hierbij aan? Is deze materie reeds besproken op het federale Overlegcomité?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega's, ik heb die uitspraak ook gelezen. Dit is een uitspraak die volledig voor conto is van de Europese Commissie. Het staat haar vrij om dergelijke standpunten in te nemen. Het ligt in de lijn – zoals u aangeeft – van de zogenaamde Barroso-doctrine, die voorschrijft dat een staat die zich afscheidt van een EU-lidstaat niet automatisch het lidmaatschap verwerft. Ik denk dat je dat ook moet lezen met de klemtoon op elk

van die onderdelen. Niet automatisch kan natuurlijk betekenen dat er een formele toetreding is. Alles hangt er vanaf hoe je dat invult.

Het is ook niet zo dat dit meteen betekent dat dit het standpunt is van de Raad van de EU of de Europese Raad wanneer ze geconfronteerd zouden worden met een eventuele Schotse vraag. Er is overigens ook begrip bij de Europese Unie voor de positie van Schotland. U weet dat Nicola Sturgeon op bezoek is geweest bij commissievoorzitter Juncker en dat ze zich verheugd toonde over wat ze noemde 'de warme ontvangst' door de commissievoorzitter. Het is een man van Luxemburg; hij kust graag en heeft uiteraard ook Nicola Sturgeon gekust. Maar ze is ook bij Martin Schulz geweest en ook daar is ze goed ontvangen.

We zien trouwens ook elders voortschrijdend inzicht, als ik het zo mag beschrijven. Zo liet de Spaanse minister van buitenlandse Zaken Alfonso Dastis begin april in El País weten een Schotse toetreding tot de Europese Unie niet te zullen blokkeren. Dit is toch een niet onbelangrijke uitspraak voor een land waar zich desgevallend eenzelfde proces met betrekking tot Catalonië zou kunnen ontwikkelen.

De Vlaamse Regering – en dat is ook verwoord in de visienota van de Vlaamse Regering – vindt in ieder geval dat deelstaten van lidstaten die op wettelijke en democratische wijze onafhankelijk worden, moeten kunnen toetreden tot de EU via een vereenvoudigde toetredingsprocedure. Deze deelstaten passen het Unierecht of het *acquis communautaire* immers reeds toe en maken al deel uit van de Unie; hun burgers zijn EU-burgers en hun bedrijven, onderzoeks- en kennisinstellingen maken dagelijks gebruik van het vrij verkeer. We hebben dit expliciet opgenomen in onze visienota.

U wijst er terecht op dat ik vroeger al gezegd heb dat er in het verleden pragmatische oplossingen zijn gevonden bij de uittreding van Groenland en bij de opname van de voormalige DDR in de Europese Unie. Ik zou het persoonlijk zeer kafkaïaans vinden en ook tegengesteld aan de principes van de EU, die zeggen dat men een steeds hechter verbond tussen de volkeren van Europa nastreeft, als men zou zeggen dat een EU-deelstaat – die op een democratische en wettelijke wijze onafhankelijk wordt – eerst uit de EU moet worden verwijderd en alle banden moeten worden doorgeknipt, tot ontzetting ongetwijfeld van de burgers, de bedrijven, de onderzoeksinstellingen, de jonge mensen die deelnemen aan Erasmusprogramma's, en dat men een einde zou maken aan de samenwerking en dat men jaren zou onderhandelen over een vrijhandelsverdrag in dit geval, want je moet toch zorgen dat er op een of andere manier handelsbetrekkingen kunnen zijn. Dat zou vrij kafkaïaans zijn en ook tot chaos leiden. Die mensen gaan ervan uit dat zij lid zijn van de Europese Unie. Eerst een harde buitengrens gaan creëren met alle gevolgen van dien – ik heb er enkele genoemd – en jaren invoertarieven gaan heffen in de zeehavens, op de luchthavens, op het transport en dan zeggen dat ze eerst artikel 49 moeten activeren waarover we jaren gaan onderhandelen om dan tot een inbreiding van de unie te komen, lijkt me vrij kafkaïaans.

Er is geen overleg geweest met de lidstaten. De Europese Commissie beschikt over autonomie om hierover standpunten in te nemen. Als de situatie zich ooit voordoet, is het uiteraard zo dat het voorwerp zal zijn van bespreking binnen de Raad zelf. Dan zal het zaak zijn voor, in dit geval Schotland, om zijn belangen goed te behartigen. We zijn nog niet zover. Het kan natuurlijk pas nadat er een proces daartoe is georganiseerd. Ik heb er op dit ogenblik geen weet van dat Theresa May akkoord gaat met een nieuw referendum. Er is er één geweest onder Cameron. Na de brexit is er natuurlijk een nieuw gegeven en dat is ook wat Nicola Sturgeon inroept omdat – we hebben het er hier al over gehad – er in Schotland een overgrote meerderheid was, bovendien in elk van de kiesdistricten, om in de Europese

Unie te blijven. Dat is natuurlijk wel een apart en bijzonder gegeven dat nu ongetwijfeld in de loop van de discussies over de brexit en de toekomstige relaties met het Verenigd Koninkrijk mee aan de orde zal zijn.

De voorzitter: De heer Hendrickx heeft het woord.

Marc Hendrickx (N-VA): Minister president, ik dank u voor uw formeel maar zeer duidelijk standpunt en antwoord waarbij u nogmaals onderstreept wat de Vlaamse Regering nu toch al enkele maanden zeer duidelijk heeft gesteld en ook de komende maanden zal aanhouden. Dat sterkt mij in mijn overtuiging dat we dit in het oog moeten houden, ook na wat vandaag bekend is gemaakt over hoe de Britse regering de brexit-onderhandelingen wil voeren met een versterkt mandaat als het ware – dat is toch wat de premier nastreeft. Dat is misschien voer voor discussies in de komende maanden in deze commissie.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Het zal de volgende maanden nog een belangrijke discussie blijven, zeker ook als de verkiezingsuitslag van de nieuwe verkiezingen die aangekondigd zijn, de kracht van de Schotse nationalistische partij nog zal versterken of bevestigen. Het gaat dan niet meer van de agenda weg.

Merkwaardig is ook de houding van Spanje. Misschien heeft het te maken met Gibraltar waarover we onze commissie recent ook toelichting heeft gekregen tijdens ons bezoek aan Madrid. Dat Spanje nu plots een wat meer open houding zou aannemen tegenover een aparte Schotse toenadering, is eigenlijk toch heel bijzonder gezien de krampachtige houding van de afgelopen jaren om bijvoorbeeld zelfs Kosovo te erkennen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

**VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het vrijhandelsakkoord tussen de EU en Japan
– 1687 (2016-2017)**

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Voorzitter, minister-president, collega's, op dinsdag 21 maart was de Japanse premier Shinzo Abe te gast bij de Europese Commissie. Zowel Abe als commissievoorzitter Jean-Claude Juncker en voorzitter van de Europese Raad Donald Tusk spraken hun wens uit voor een snelle afronding van de onderhandelingen over het vrijhandelsakkoord tussen de Europese Unie en Japan (JEFTA). Alle partijen hopen nog voor het einde van dit jaar te landen.

De onderhandelingen verlopen in een uiterst geheime sfeer. Het mandaat waarmee de EU-onderhandelaars aan tafel zitten, is nog altijd niet bekend voor de verschillende parlementen van de lidstaten. Minister-president, we hebben dit al eerder met u opgenomen. Over de inhoud van de onderhandelingen wordt amper iets gezegd. De minister-president is het vast met mij eens dat dit gebrek aan transparantie, waarbij de nationale en deelstaatparlementen gewoon buitenspel worden gezet, zeer laakbaar is.

De Duitse krant Die Tageszeitung (Taz) berichtte in maart over enkele documenten die ze kon inkijken. Daaruit zou blijken dat JEFTA op verschillende vlakken – bijvoorbeeld inzake de 'regulatory cooperation' en de zeer beruchte

geschillenbeslechting – een stap terug zou zijn in vergelijking met CETA, dat nochtans voor vele bestuurders van Europa zou gelden als 'gold standard' voor alle toekomstige vrijhandelsakkoorden. Volgens de Duitse ngo Powershift wordt het juridisch arsenaal voor bedrijven onder JEFTA bijvoorbeeld veel uitgebreider dan onder CETA, ten nadele van de Europese lidstaten.

Intussen klagen ook een pak andere Europese en Japanse non-profits het gebrek aan transparantie in de JEFTA-onderhandelingen aan. In een open brief schrijven ze: "Aan de hand van de karige informatie die de Europese Commissie tot dusver heeft vrijgegeven, kan JEFTA leiden tot de privatisering van publieke diensten, buitenlandse investeerders speciale rechtsmiddelen toekennen om lidstaten aan te klagen in een parallel rechtssysteem, kleine boeren pijn doen, fundamentele rechten zoals het recht op privacy en databescherming aantasten en de rol van lobbyisten in het reguleringsproces vergroten."

Het lijkt erop dat de Europese Commissie, en de lidstaten die blind de Commissie volgen, niets geleerd hebben uit het hele CETA-verhaal. Het wordt dan ook hoog tijd dat dit parlement inzage krijgt in de onderhandelingsteksten en/of geconsolideerde teksten, om te vermijden dat dezelfde fouten opnieuw gemaakt worden.

Op 14 december stelde ik u reeds een aantal schriftelijke vragen over dit nakende vrijhandelsverdrag. In uw antwoorden stelde u onder meer dat u de Raad om de vrijgave van het mandaat zou vragen en een leeskamer zou inrichten voor deze onderhandelingen. Specifieke plannen voor een dialoog met het maatschappelijk middenveld over dit verdrag plande u niet.

Minister-president, wat was het antwoord van de Raad op uw vraag om het mandaat vrij te geven? Kunt u zich vinden in dit antwoord?

Bent u het ermee eens dat dit parlement recht heeft op inzage van de onderhandelingsteksten? Zult u hiervoor ijveren? Minister-president, voor zover ik u ken, zult u daar positief op antwoorden, maar het zou toch goed zijn om die bevestiging nogmaals te krijgen.

Vindt u, in het licht van de jongste onthullingen, nog steeds dat deze onderhandelingen geen publiek debat verdienen? Als we zien wat er allemaal aan CETA is voorafgegaan en als we weten dat de ratificatie van CETA er nog aankomt, dan is het misschien wel heel belangrijk om het publiek debat veel opener te voeren.

Zal de Vlaamse Regering JEFTA goedkeuren als blijkt dat het verdrag onder de 'gold standard' van CETA blijft?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Collega Turan, u weet dat ik nog voor uw eerste vraag al gepleit heb voor transparantie en dat ik mijn diensten opdracht heb gegeven om daarop aan te dringen. België heeft – na aandringen van Vlaanderen en van Wallonië – verschillende keren bij de Raad gepleit voor meer transparantie in deze onderhandelingen. U weet dat er voor het vrijgeven van mandaten een consensus nodig is. Elke keer dat JEFTA besproken werd in de Raadswerkgroep, heeft de Belgische diplomatiek vertegenwoordiger gepleit voor meer transparantie. Er komt daarover echter opvallend weinig reactie vanuit andere EU-lidstaten. De meeste van die lidstaten willen het transparantiekader in een ruimer perspectief bespreken, niet alleen specifiek voor JEFTA, maar in zijn totaliteit.

Belangrijk en goed nieuws is wel dat intussen commissaris Malmström in haar 'trade for all'-initiatief dat Vlaanderen steunt, een duidelijk standpunt inneemt voor het automatisch vrijgeven van mandaten. Hoewel het dus aan de Raad van Ministers toekomt een mandaat vrij te geven – en ik herhaal dat daar consensus

voor nodig is –, is het bemoedigend dat de Commissie – die steeds het ontwerp-mandaat voorstelt – alvast het Vlaamse standpunt deelt. Het is mijn verwachting dat er na het advies van het Hof van Justitie inzake EU-Singapore – die uitspraak wordt voor de zomer verwacht – er een algemeen debat in de Raad zal volgen over de toekomst van het EU-handelsbeleid. Dit lijkt me het gepaste moment om ook het thema transparantie formeel op tafel te leggen. Ik zal hier alvast sterk op aandringen. Ik denk ook dat het geen probleem zal zijn om hierover intra-Belgisch tot een consensus te komen omdat, zoals ik al zei, België het standpunt, op vraag van Vlaanderen en Wallonië, ook deelt.

Ik vind inderdaad dat het Vlaams Parlement recht heeft op inzage van de onderhandelingsstukken. Ik denk dat transparantie het debat alleen maar ten goede kan komen en de controle door het parlement ten goede kan komen en ik zal daarvoor blijven ijveren. Uiteraard zal dit gebeuren in een leeskamer, zoals dat ook in het verleden is gebeurd, want onderhandelingen zijn onderhandelingen en dus moet er respect zijn voor de vertrouwelijkheid. Als je een mandaat en alles wat daaraan vasthangt in elke onderhandelingspositie publiek maakt, dan maak je het je eigen onderhandelaars natuurlijk knap lastig als ook diegene die aan de overkant onderhandelt, perfect weet wat je doelstellingen zijn en welke de offensieve en defensieve belangen zijn en waar je veel of minder belang aan hecht. Zo werkt dat niet. Los daarvan, vind ik het belangrijk om nu eerst en vooral in te zetten op het vrijgeven van het mandaat. Dit is de allereerste stap dat dit zou kunnen gebeuren.

Ik ben het met u eens dat er nood is aan een maatschappelijk debat. Er is al een maatschappelijk debat over deze onderhandelingen. Er is hier debat. Ik heb ook mijn diensten de voorbije maanden gevraagd om het debat te voeden met correcte informatie. Flanders Investment & Trade (FIT) organiseerde in samenwerking met het Departement Buitenlandse Zaken in 2016 roadshows in de Vlaamse provincies waar bedrijven ook geïnformeerd werden over handelsakkoorden – waaronder JEFTA – en handelsbelemmeringen. In voorbereiding van de nieuwe Vlaamse handels- en investeringsstrategie werd een ruime groep van belanghebbenden – inclusief bedrijfsfederaties – bevraagd over hun prioriteiten. Japan werd door hen op de vierde plaats gezet wat betreft 'prioritaire partners' voor de EU om een handelsakkoord mee te sluiten. Ten slotte organiseerde het Departement Buitenlandse Zaken en het Vlaams-Europees Verbindingsagentschap (vleva) het voorbije jaar ook een aantal informatievergaderingen over TTIP, CETA en arbitrage in het EU-handelsbeleid. De opkomst was niet altijd even hoog. Het laatste evenement over arbitrage telde slechts 18 deelnemers. Maar indien ik signalen krijg dat een specifieke extra inspanning rond JEFTA noodzakelijk is, zal ik mijn diensten of vleva vragen om dit te organiseren. Als FIT ook dit jaar weer een provinciale roadshow zal doen, zal ik ook aan FIT vragen om het probleem van de handelsverdragen mee op te nemen.

Op dit ogenblik hebben mijn diensten geen aanwijzingen dat er een vermoeden is dat het akkoord met Japan minder goed zou zijn voor de Vlaming en de Europeaan in het algemeen dan bij CETA. Veel van de voorstellen van de Europese Commissie zijn ook gebaseerd op de TTIP-teksten. Zoals u weet, kunnen die worden ingezien in de leeskamer. Men gebruikt ook teksten van CETA, die ondertussen publiek beschikbaar zijn.

Om tot uw laatste vraag te komen: op een hypothetische vraag zal ik geen antwoord geven. Ik herhaal wat ik al heb gezegd. CETA is wat mij betreft een goed model om onderhandelingen in een vernieuwde stijl van modernegeneratie-akkoorden op te baseren. Het is een basis die kan bijdragen tot het verbeteren van de kennis en de evaluatie van andere onderhandelingen met andere partners, maar elk land heeft zijn eigenheid, ook Japan. Er zullen dus ongetwijfeld in een akkoord met Japan andere accenten worden gelegd.

We zullen daar ongetwijfeld ook andere belangen prioritair te verdedigen hebben, met andere klemtonen dan dat dit het geval was met CETA. Ik vind het belangrijk dat Europa en Japan tot een omvattend, ambitieus akkoord zouden kunnen komen.

Een goed JEFTA-akkoord zou trouwens een belangrijk signaal zijn in een wereld waarin het protectionisme om de hoek loert en waarin wij misschien in een spiraal zouden terechtkomen die negatief is. Daar zijn ikzelf en deze Vlaamse Regering absoluut geen voorstander van.

Samengevat: CETA lijkt mij een goede basis te zijn. Ik heb dat ook altijd verdedigd. Maar voor elk land apart zullen er andere klemtonen zijn en zal de inhoud wellicht ook verschillen.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord.

Dat u voor meer transparantie bent en minstens om te beginnen de vrijgave van het mandaat, wist ik al. Ik ben blij dat u ervan overtuigd bent dat het intra-Belgisch standpunt er snel van zal komen. Maar ik vind het wel spijtig dat we vanuit de Raad niet sneller die vrijgave kunnen krijgen. Als het klopt wat Tusk en Abe op 21 maart hebben gezegd, dan willen ze nog voor het einde van het jaar landen. De tijd begint dus wel zeer hard te dringen om dat mandaat vrij te geven zodat je kunt overgaan tot de volgende stappen.

Minister-president, geen enkel handelsverdrag is nog wat het was. U weet dat ook. De betrokkenheid van het middenveld is veel groter omdat die akkoorden niet meer gaan over het grote Europa, met één of ander klein land. Het heeft ook rechtstreeks te maken met onze eigen leefwereld, ons milieu, onze eigen sociale zekerheid. En die betrokkenheid vraagt natuurlijk ook veel meer dan ooit openheid en transparantie wat betreft die debatten. Ik ben de leeskamers wat betreft TTIP al twee of drie keer gaan inkijken. Voorlopig liggen ze nog wat plat. Maar als je er niet open mee kunt communiceren, kun je het middenveld ook niet geruststellen. Ook al ben ik het nog altijd oneens dat CETA een 'golden standard' is, toch is CETA nog altijd veel beter wat betreft de geschillenbeslechting in vergelijking met wat er aanvankelijk in TTIP werd aangehouden. Alleen al daarvoor zou ik u willen vragen om vast te houden. U zegt dat u eerst wilt bekijken wat er komt. Maar we weten eigenlijk al wat er op ons afkomt als daar geen verbetering zou zijn.

Minister-president, u hebt hier dus een partner in mij – niet om JEFTA koste wat het kost goed te keuren. Ik ben ook voorstander van vrijhandelsakkoorden. En er zijn inderdaad heel wat geglobaliseerde wijzigingen bezig, dingen die ik kan vatten, maar ook stromingen en gesprekken die ik niet kan vatten. Het sluiten van die handelsakkoorden – eerlijke en faire handelsakkoorden – is heel belangrijk. Maar de manier waarop, blijft een punt.

Minister-president, ik zal vragen om op de eerstkomende vergadering van de Raad van Europa niet te wachten op de uitspraak van Singapore, maar om alvast die vrijgave van dat mandaat nogmaals op de agenda te plaatsen.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): Zo'n akkoord met de Japanse economie, de derde van de wereld, is natuurlijk van groot belang, in economische termen misschien nog belangrijker dan Canada. Toen hebben we gezegd: het zal moeilijk zijn om een land of regio te vinden waarmee we meer gelijkenissen vertonen. En met Japan zijn er een aantal verschillen, in de zin dat het toch wat meer protectionistisch is

qua instelling en dat discussies rond duurzaamheid en dierenwelzijn wellicht moeilijker zullen zijn met Japan. Daarom is het des te belangrijker om er tijdig het debat over te voeren, ook maatschappelijk. Minister-president, ik heb begrepen dat u daar helemaal voor openstaat.

Ik heb nog een vraag in verband met het gemengde karakter. Op een bepaald moment hebben een aantal mensen in Europa het zich misschien beklagd dat men van CETA een gemengd akkoord heeft gemaakt. Men zegt: 'Eigenlijk moest dat niet, men had het kunnen behandelen op communautair niveau.' Men heeft het dan naar de staten en in sommige gevallen, zoals bij ons, ook naar de deelstaten gestuurd. Is er duidelijkheid over dat dit opnieuw zo'n gemengd verdrag zal zijn dat ook in de lidstaten en dus ook, zoals bij ons, door de deelstaatsparlementen moet worden geratificeerd? Of zijn er stemmen binnen Europa die zeggen: we zullen dat bekijken als een materie die het best, gezien een aantal gebeurtenissen uit het recente verleden, op Europees niveau wordt afgehandeld?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Wat dat laatste betreft, mijnheer Kennes, heb ik daarnet al gezegd dat het advies van het Hof van Justitie van de Europese Unie decisief zal zijn in dezen. Toen Koen Lenaerts hier was, heb ik hem ook gevraagd wanneer we het advies mogen verwachten. Hij heeft gezegd: 'Het komt er in ieder geval vóór de zomer.' Dat zal dus heel belangrijk zijn.

U kent mijn stelling dat van bij de start, vanaf 1 januari 1958 om precies te zijn, het internationale handelsbeleid een Europese aangelegenheid is die al besloten lag in het allereerste verdrag. Maar wie ben ik? We zullen afwachten wat dat advies is. Maar ik denk – en dat heb ik daarstraks ook gezegd in antwoord op de vraag van mevrouw Turan – dat dan het moment is om ook in dezen hier de zaken in beweging te brengen.

Nu is het zo dat België al herhaaldelijk gepleit heeft voor het vrijgeven van dat mandaat. Men zegt dat je dat in een algemeen kader moet zien. Ik ben daarin natuurlijk niet meteen een partij die bij de bron zit. Maar ik heb het gevoel dat iedereen wat zit te wachten op dat advies om dan te kunnen komen tot het doorhakken van knopen.

Voor het overige is het natuurlijk zo – we hebben dat ook zo gedaan met CETA – dat we heel veel belang zullen hechten aan onze eigen, offensieve belangen, bijvoorbeeld landbouw in dezen, omdat er een belangrijk offensief belang is met Japen, maar evenzeer onze defensieve belangen die we allemaal kennen. Maar dat is een aparte dynamiek die op gang moet komen. Abe en de Europese Unie hebben inderdaad de wens uitgedrukt dat dit zou worden gefinaliseerd voor het einde van dit jaar. Dan wordt het natuurlijk wel kort dag.

Zowel bij het bezoek van Abe hier in het land als naar aanleiding van het staatsbezoek in Japan, heb ik herhaaldelijk gewezen op die belangen, op de wil om tot een handelsakkoord te komen. Daarbij heb ik natuurlijk altijd gewezen op onze offensieve en defensieve belangen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Güler Turan aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de laatste ontwikkelingen in het dossier van het Saudische bedrijf Energy Recovery Systems in de Antwerpse haven – 1688 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): In mei 2015 kondigde het Saoedische bedrijf Energy Recovery Systems (ERS) aan een vergassingsfabriek in de Antwerpse haven te willen neerpoten. Onder de hoerastemming van toen – een investering van 3,7 miljard euro, 900 jobs – bleken al snel veel vragen te schuilen. Naast de morele implicaties wat betreft zaken doen met een land dat dagelijks en massaal zijn voeten veegt aan sommige van de meest fundamentele mensenrechten, is ook de financiering van het project in de haven allesbehalve duidelijk. 20 procent van de investering zou komen van Faysal Ibrahim Al-Issa, de enige aandeelhouder van ERS. De rest moet elders worden gezocht. Daarnaast zou de fabriek 3,3 miljoen ton CO₂ uitstoten, vergelijkbaar met de uitstoot van een miljoen auto's.

Sinds de aankondiging van de plannen lijkt er alleen maar slecht nieuws te komen – gelukkig voor sommigen, waarschijnlijk. Vorig jaar verhuisde het project al van het oorspronkelijk geplande Delwaidedok naar de oude Opel-site. Het Havenbedrijf vond toen al dat ERS te lang talmde en vond andere investeerders voor het dok, waardoor ERS moest uitwijken.

En nu blijkt dat ERS eind januari een tussentijdse deadline heeft gemist. Het bedrijf had een Belgische vennootschap moeten oprichten, maar heeft dat blijkbaar nagelaten. Daardoor kan het Havenbedrijf de hele procedure nu afblazen. ERS heeft nu uitstel gekregen tot 8 mei. Intussen start het Havenbedrijf een nieuw marktonderzoek naar andere potentiële investeerders die interesse hebben in de oude Opel-site.

Al dat uitstel doet het verhaal natuurlijk geen goed. Het doel om de fabriek in 2020 op te starten, is inmiddels onmogelijk, aangezien het drie jaar zou duren om de fabriek te bouwen en er dus nog niet eens een concessie is toegekend, laat staan dat de nodige bouw- en milieuvergunningen werden aangevraagd. Daardoor riskeert de fabriek technologisch al achterhaald te zijn tegen de opening, hoewel ik ervan overtuigd ben dat het nu al achterhaald is wat betreft de vergassing en verwerking van dat afval.

Samengevat: de financiering blijft onduidelijk, ERS haalt deadline na deadline niet en het Havenbedrijf start ondertussen gelukkig zelf al een zoektocht naar alternatieven.

Minister-president, is er inmiddels al duidelijkheid over de externe geldschieters, wie ze zijn en waar ze vandaan komen?

Gelooft de Vlaamse Regering nog in dit project? Acht de Vlaamse Regering het niet opportuener om actief op zoek te gaan naar alternatieven die wel de nodige garanties kunnen bieden op het vlak van milieu, transparantie enzovoort?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Turan, bij ons weten is er op dit ogenblik nog geen sprake van externe geldschieters. Het bedrijf zit nogal altijd in de fase van de engineering, de haalbaarheidsstudie. En daarvoor wordt er geen beroep gedaan op externe geldschieters.

Waarom zit men nog in die fase? Zoals u weet, is het een complex project en eveneens een project van grote omvang. Het Havenbedrijf voert daarover gesprekken met Energy Recovery Systems. Dat gaat over uiteenlopende aspecten: logistiek en supply chain, milieueffecten, financiering, technologie, de betrokken partners, enzovoort. Zoals ik al zei, is men nog altijd in die fase van de gedetailleerde haalbaarheidsstudie. Er is nog niets geconcretiseerd.

Maar ik verwijs naar de aspecten die belangrijk waren voor het Havenbedrijf om in gesprek te gaan, die van meet af aan golden en nog altijd aan de orde zijn. Dat zijn: een significante creatie van jobs, het gebruik van de best beschikbare technologie, een project dat complementair en versterkend is aan het Antwerpse en Vlaamse industriële weefsel, verschillende integratiemogelijkheden met de bestaande Vlaamse bedrijven, significante milieubaten in vergelijking met de klassieke verbranding en de klassieke productie van ureum en ten slotte de circulaire economie. Dat zijn allemaal aspecten die bijdragen aan de versterking van het industriële weefsel in Antwerpen en die sporen met duurzame en circulaire activiteiten die deel uitmaken van onze internationaliseringsstrategie Vlaanderen Versnelt.

Er zijn al diverse succesvolle projecten aangetrokken in die zin. Maar op dit ogenblik zit ERS nog altijd in de fase die ik u geschetst heb. Meer is daarover op dit ogenblik niet te vertellen.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Collega's, minister-president, ik heb het gevoel dat dit zo'n verhaalproject of eerder een nachtmerrieproject wordt. Er doen veel verhalen de ronde: het is nog altijd in onderzoek, het is nog altijd in de engineeringfase, de financiering is niet duidelijk. In uw antwoord somt u een aantal punten op die belangrijk zijn voor het Havenbedrijf. Ik zie hier dat u eigenlijk lijdzaam toekijkt op wat er in Antwerpen gebeurt. Nochtans worden de deadlines die aan dat groot project werden gesteld, deadline na deadline, niet gehaald.

Ik wil ook even de aandacht vestigen op het feit dat, nadat de financiering niet rond was – en collega's, die financiering is vandaag nog altijd niet rond – het Antwerpse havenbestuur heeft beslist om een groep experts op het dossier te zetten om te bekijken of er een financiële haalbaarheid was. En dat is maar een projectje dat 1 miljoen euro kost.

Ik heb de indruk dat we tijd en geld steken in een project dat nooit levensvatbaar zal zijn, laat staan dat het technologisch up-to-date zou zijn en dienst zou doen aan de circulaire economie. Het is een verbrandingsoven die nu al technologisch gezien niet de meest recente is, terwijl er nog geen begin van een bouwvergunning of een concreet project is. Bij het Havenbedrijf hebben ze al door dat ze op zoek moeten naar alternatieven. De volgende deadline is 8 mei.

U maakte ook al deel uit van de vorige Vlaamse Regering. Nu gaat het ook over de Opel-site waar duizenden mensen werken. We hebben nog altijd geen goed alternatief gevonden, we hebben nog altijd geen industriële activiteit kunnen aantrekken op de Opel-site. Leg daar alsjeblieft niet langer een hypotheek op wegens dat ERS-project.

Kris Peeters, de vorige minister-president, heeft er alles aan gedaan, maar is er niet in geslaagd. Minister-president, ik wil u vragen om daar volop op in te zetten. U bent ook minister van Buitenlands Beleid. U bent heel vaak in het buitenland. Het is niet evident. Maar ga alsjeblieft met al uw mogelijkheden onmiddellijk op zoek naar een duurzaam alternatief voor die gronden van de Opel-site, en sluit dat ERS-dossier af. Het is alleen al moreel onverantwoord met Saoedi-Arabië, waarmee we vandaag meer dan ooit problemen hebben voor wat ze hier allemaal financieren. In één commissie spreek je over de aanpak van radicalisering en de

aanpak van een bepaalde partner, en anderzijds beschouw je die partner als een hoogwaardige partner als het over economie gaat. Dit is niet meer geloofwaardig. Dit project op zich, los van de investeerder en de morele realiteit daarbij, is dat ook nooit geweest.

Stop hier onmiddellijk mee. Ga op zoek naar een beter alternatief voor de gronden, niet voor ERS. En als er een verbrandingsoven moet komen in Antwerpen, er is er al één, die bijna verjaart. Er zijn al verschillende nieuwe projecten voor. Kijk daar dan alsjeblieft naar.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Mevrouw Turan, u zou met uw interpellatie beter naar de gemeenteraad in Antwerpen gaan. Dat is een project van het Havenbedrijf. U zegt dat FIT lijdzaam toekijkt. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

FIT heeft daarin geen enkele rol te spelen.

Uiteraard is er geen sprake van een bouwvergunning of een omgevingsvergunning. Uiteraard is dat nog niet aan de orde. Dit is een project van het Havenbedrijf, waarbij het Havenbedrijf gedurende een bepaalde periode in onderhandeling gaat met ERS, dat nog in de fase zit van de haalbaarheidsstudie, van de engineering. Het zal aan het Havenbedrijf zijn om te beslissen of het daar al dan niet mee doorgaat. De rol van FIT op dit ogenblik in deze onderhandelingen, milieubesprekingen, milieuvergunning of omgevingsvergunning, met ERS, is nihil. Dat is geen taak van Flanders Investment & Trade.

Op het moment dat het Havenbedrijf zegt: 'Wij gaan door met ERS' of dat ERS zegt: 'Wij hebben een haalbaarheidsstudie', zal het zaak zijn om daar alle procedures voor te doorlopen, ook die van de milieuvorwaarden. Op het moment dat het Havenbedrijf of ERS zou zeggen: 'Dit project gaat niet van start, we gaan daar niet mee door', zal het Havenbedrijf natuurlijk moeten zoeken naar een verdere invulling. FIT zal daarbij, zoals altijd wanneer het Havenbedrijf dat vraagt, beschikbaar zijn om te zoeken, net zoals we heel recent voor het Havenbedrijf erin geslaagd zijn om nieuwe, duurzame investeringen aan te trekken. Ik denk aan Avantium, een investering in de bioplastic, en Kebony, het Noorse bedrijf voor duurzaam verbeterde houtproducten. Dat doet FIT altijd.

We treden hier op op vraag van het Havenbedrijf en niet omgekeerd. Het is niet onze grond en niet ons initiatief.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp·a): Ik ben het hier absoluut niet mee eens. De vorige keer toen ik hier de vraag had gesteld over de ERS-studie, waren alle rangen gesloten tussen de Havenbedrijf en de Vlaamse Regering. Wat hoor ik nu? 'Het is niet ons project. Het is de haven van Antwerpen. U moet uw interpellatie daar indienen.' Dit is een dossier dat de haven niet alleen beheert. Gelukkig maar. En ik vind het ook terecht dat je daar als Vlaamse Regering bij betrokken bent.

En u bent daar ook bij betrokken geweest. FIT was daar aanvankelijk ook bij betrokken. U bent hier minister-president. U bent ook verantwoordelijk voor de internationale handel. De Antwerpse haven is al op zoek naar een alternatief. Dat hebben ze al gezegd. Waarom hebt u dat overleg niet gehad? Op 8 mei is er een laatste deadline voor dit spookproject, dat er hopelijk nooit zal komen. Vlaanderen verliest daar tijd, energie en geld mee. We moeten die investeren in de toekomst, in duurzame projecten die wel degelijk circulair zijn, minister-president, en niet alleen in naam. En wat de technologie betreft: je kunt de hele studie opnieuw beginnen, want die is al verjaard.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik weet niet of er deadlines zijn. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

Welja, ik weet niet of er deadlines zijn. Als die deadlines er zijn en het Havenbedrijf laat weten daar niet mee door te gaan en aan FIT zegt: 'Ga voor ons op zoek naar dit of dat soort bedrijven', dan zal FIT dat ook doen. Het is totaal onjuist dat FIT zijn taak niet zou vervullen. *(Opmerkingen van Güler Turan)*

FIT doet dat altijd en doet dat ook zeer goed, tot eenieders tevredenheid, zowel van de exportbedrijven als van de overheden die investeringen wensen aan te trekken.

Het is niet aan FIT, noch aan de minister-president om in de plaats van het Havenbedrijf te onderhandelen. Dit is niet hun grond of de site van de Vlaamse overheid. Het is van het Havenbedrijf. Het is het Havenbedrijf dat over voldoende knowhow, expertise, kennis van zaken, ervaring beschikt om die onderhandelingen te voeren.

Het is dus aan het Havenbedrijf om te zeggen: 'We gaan daarmee door' of 'We gaan daar niet mee door. Er was een deadline en die is niet gehaald.' Dat laten wij over aan het Havenbedrijf. We kunnen daarin niet interveniëren.

De voorzitter: Mevrouw Turan heeft het woord.

Güler Turan (sp-a): Minister-president, ik zeg niet dat FIT zijn werk niet doet of niet goed doet, ik zeg dat u als leider van de Vlaamse Regering hier geen leidende rol inneemt, punt. Daar blijf ik bij. Dit is een dossier waarin ik nogmaals zeg: we verliezen tijd, kostbare tijd, in deze moeilijke economische omstandigheden. De Opelsite is een verantwoordelijkheid, of niet direct een verantwoordelijkheid, het is een gevolg van het niet kunnen organiseren van het beleid door de vorige regering, maar meer nog deze regering. U bent daar verantwoordelijk voor.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de informatieverstrekking van het Agentschap voor Buitenlandse Handel met betrekking tot incoterms – 1733 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Voorzitter, minister-president, dames en heren, incoterms zijn internationaal gestandaardiseerde afspraken tussen exporteurs en importeurs waarbij de twee partners afspraken maken inzake rechten, plichten en kosten die komen kijken bij het transport van te exporteren goederen. Het gaat hier natuurlijk vooral over afspraken op het niveau van individuele bedrijven.

Het activiteitenverslag van het Agentschap Buitenlandse Handel (ABH) van 2015 zegt: 'We hebben in 2015 526 van die dossiers afgehandeld.' Op zich zou dat een goede zaak zijn, mocht niet natuurlijk daar weer het aloude spook verschijnen van dat ABH dat voortdurend probeert grenzen te verleggen. Het is niet de eerste keer dat ik hierover tussenkom, en als ik een beetje geïrriteerd ben over dat agentschap, is het omdat het indertijd hier een heel ander verhaal aan ons verkocht heeft.

Men is teruggegaan naar 2001, toen toenmalig minister Gabriëls zei: 'De gewesten gaan niet verplicht zijn om daar financieel toe bij te dragen.' Wat blijkt? We zijn wel financieel verplicht. In 2002 zei minister Gabriëls: 'De leiding van die missies zal per toerbeurt gebeuren, telkens door gewestministers die elkaar zullen afwisselen en Vlaanderen zal daar de helft van hebben.' Wat blijkt? De gewestministers krijgen een secundaire rol toebedeeld.

Dit gaat verder dan het antwoord van een individuele minister van vijftien jaar geleden. Dit gaat over het samenwerkingsakkoord. Artikel 3 van het akkoord zegt dat het agentschap zich zal bezighouden met: "(...) het organiseren, ontwikkelen en verspreiden van informatie, studies en documentatie over de buitenlandse markten ten behoeve van de Gewestelijke diensten belast met de buitenlandse handel (...)" Ten behoeve van de gewestelijke diensten: dat betekent een backofficefunctie.

Artikel 5 stelt: "Elke andere natuurlijke of rechtspersoon dient, wat de informatie en al de aspecten eigen aan de buitenlandse handel betreft, zich te wenden tot de gewestelijke dienst belast met de buitenlandse handel, al naargelang het gewest waar hij gevestigd is." Hiermee krijgen we opnieuw de bevestiging dat individuele bedrijven die in Vlaanderen gevestigd zijn, naar FIT gaan en geen rechtstreekse dienstverlening van dat agentschap kunnen krijgen omdat het natuurlijk bij Buitenlandse Handel belangrijk is om de schaarse middelen goed in te zetten, een taakverdeling te volgen, en die taakverdeling is afgesproken in dat samenwerkingsakkoord.

Minister-president, ik heb u hierover een schriftelijke vraag gesteld op 17 februari. U zou dat nog eens bekijken en verdere informatie inwinnen. We zijn nu twee maanden later. Ik had graag van u vernomen of u die informatie hebt ingewonnen. Kunt u mijn stelling bevestigen dat het agentschap hier eens te meer over de schreef gaat en buiten de lijntjes kleurt? En vooral, als dat zo is, wat denkt u daaraan te kunnen doen?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Enkele dagen na het antwoord op uw schriftelijke vraag heeft de regeringscommissaris op de raad van bestuur van 22 maart van het agentschap het probleem aangekaart. Hij heeft toelichting gevraagd bij de passage uit het verslag waar u terecht de aandacht op vestigt. Die passage geeft aan dat de dienst Reglementering 526 vragen beantwoordt heeft met betrekking tot incoterms.

De directie van het agentschap gaf aan dat het gros van de antwoorden op de vragen die de dienst Reglementering behandelt, gebeurt in opdracht van de gewestelijke exportagentschappen en dat het antwoord ook via deze exportagentschappen – in dit geval FIT en Brussels Invest & Export (BIE) – aan het bedrijf terugbezorgd wordt.

Ook wanneer bedrijven spontaan een vraag zouden stellen aan het agentschap, wordt de overgrote meerderheid van de gevallen beantwoordt via de exportagentschappen. Soms gebeurt dit niet, als FIT zelf zegt dat het dringend is of het een opvolgvraag of technische aangelegenheden betreft. Met toestemming van FIT kan een 'opvolgantwoord' direct aan het betrokken bedrijf worden gegeven.

Op de vergadering van de raad van bestuur van 22 maart hebben we gezegd dat die passage in het activiteitenverslag niet correct is en de indruk wekt dat het agentschap advies op maat van bedrijven geeft of wenst te geven. We hebben verwezen naar artikel 2 van bijlage 1 bij het samenwerkingsakkoord, waarin staat dat het ABH zijn informatieopdracht uitoefent 'ten behoeve van de gewestelijke diensten'. Op de vergadering werd nog eens herhaald dat het helemaal niet de bedoeling kan zijn dat het ABH op dat vlak een eigen dienstverlening gaat ontwikkelen.

In die zin is dan ook gevraagd de ontwerptekst van het activiteitenverslag 2016, dat toevallig op de agenda stond van 22 maart, aan te passen en duidelijk te vermelden dat de taak van het ABH met betrekking tot informatieverstrekking en beantwoording van vragen, gebeurt ten behoeve van en via de gewestelijke exportagentschappen. Die ontwerptekst was nog niet goedgekeurd en is in die zin aangepast. Er staat uitdrukkelijk in: "een duidelijke trend van informatie vragen naar concrete adviesverstrekking naar de gewestelijke diensten die op hun beurt de informatie overmaken" – dat is slecht Nederlands – "bezorgen aan de bedrijven". Het ontwerpverslag beantwoordt daar nu aan. We hebben midden vorige week een aangepaste versie van deze ontwerptekst ontvangen, waarin tegemoet gekomen wordt aan onze vraag. Ik acht verdere actie op dit ogenblik niet noodzakelijk, doch ik blijf erover waken dat dit gebeurt op de enige correcte manier die ik zopas heb beschreven.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Ik dank u voor uw antwoord, minister-president. Nogmaals, de dienstverlening aan de bedrijven is het belangrijkste. Maar die kan pas optimaal zijn wanneer iedereen zijn rol speelt en het samenlevingsakkoord correct wordt nageleefd.

Het probleem is dat we keer op keer, jaar na jaar, op allerlei kleine incidentjes stoten en dat we voortdurend op onze hoede moeten zijn, wat vijftien jaar na de oprichting van het agentschap toch wel jammer is. Het zou veel beter zijn indien men zich aan de letter en de geest van het samenwerkingsakkoord zou houden, dat men niet het eigen activiteitenverslag moet aanpassen omdat men toch weer tracht de indruk te geven dat men een direct loket is voor die bedrijven.

Die achterhoedegevechten dienen tot niets, dat is energieverlies en dat komt de bedrijven niet ten goede. Helaas is opnieuw waakzaamheid geboden en is de situatie nog altijd niet genormaliseerd, maar ik dank u voor uw antwoord, minister-president, en voor de ondernomen actie.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Karim Van Overmeire aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over het stopzetten van de overheidssubsidies aan Flanders Today – 1734 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Mijn vraag om uitleg gaat over Flanders Today, een Engelstalige website en magazine dat zich hoofdzakelijk richt tot expats en buitenlandse journalisten en diplomaten in België. In de voorbije tien jaar zijn er wat vragen gesteld over Flanders Today, maar ik ben altijd een verdediger geweest van initiatieven die zich in een andere taal tot politieke en economische opinieleiders richten, omdat je van die mensen niet kunt verwachten dat ze toegang hebben tot onze Nederlandstalige media. Daarom heb ik tien jaar lang en ook al daarvoor gepleit voor dit soort initiatieven.

Er is nu een evaluatie gebeurd door het Departement Buitenlandse Zaken, dat aantoonde dat Flanders Today een beetje zijn doel voorbijschiet of dat de meerwaarde ervan beperkt is, en dat je die middelen misschien beter op een andere manier kunt inzetten.

Minister, wat was de precieze reden om de overheidsopdracht voor Flanders Today stop te zetten? De evaluaties uit het verleden waren al bij al redelijk goed. Vanwaar dan ineens die ommekeer? De wereld verandert natuurlijk. Men moet zich aanpassen aan een veranderende wereld. Dus ik sta open voor argumenten die u ter zake zou aanhalen.

Minister-president, u zegt dat de Vlaamse overheid blijft inzetten op communicatie naar de expatgemeenschap via www.flandersnews.be, Fans of Flanders en de website van het Departement Buitenlandse Zaken. Gaan de mensen de weg kennen daarnaartoe? Worden er ook bijkomende initiatieven genomen om hen daarnaartoe te leiden?

Met het stopzetten van Flanders Today komt een mooi budget vrij: 930.000 euro. Ik verneem dat dat zal worden besteed aan de verdere uitbouw van het beleid binnen het Departement Buitenlandse Zaken. Hebt u daar meer informatie over? Ik hoor daar verschillende geruchten over. Iedereen kan wel een extra potje van 1 miljoen euro gebruiken in deze tijden. Minister-president, op welke manier zal dat vrijgekomen geld worden besteed?

Het netwerk van Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland kan wel wat extra steun gebruiken. Net als de collega's in deze commissie kom ik geregeld met hen in contact. We hebben op initiatief van de voorzitter en de commissieleden de tour gedaan – nog twee te gaan – en we hebben met die mensen kunnen praten. We hebben vastgesteld dat ze heel wat en steeds meer opdrachten krijgen, dat ze heel wat werk verzetten. Er is een zekere shift in de zin dat ze vroeger werden gezien als de vertegenwoordigers van de minister-president, terwijl ze nu toch de vertegenwoordigers zijn van de volledige Vlaamse Regering, en hun takenpakket significant wordt uitgebreid.

Er zijn ook posten die verschillende landen bestrijken, wat toch heel moeilijk is met de middelen die hun ter beschikking staan. De post in Frankrijk moet naast het land zelf ook internationale organisaties opvolgen zoals de OESO, UNESCO en de Raad van Europa, en die post zou je misschien kunnen ontdubbelen. Als u zegt dat u het beleid van Buitenlandse Zaken gaat versterken, dan zijn er wel wat argumenten om dat te doen, naast de post Rome die in de toekomst zal worden uitgebouwd. Allemaal heel goed, maar die mensen moeten de middelen, het personeel en de mankracht krijgen om de opdrachten die we hun geven, goed te vervullen.

Terug naar Flanders Today. We hebben de merknaam Flanders Today, die door de Vlaamse overheid behouden blijft. Wat gaat ze precies doen met die merknaam? Wordt die nog ingezet? Hoe gaat de communicatie naar buitenlandse expats in Vlaanderen, Vlaamse expats in het buitenland, regiovertegenwoordigers en buitenlandse journalisten in de toekomst verlopen?

Als ik buitenlands ben en buitenlandse politici ontmoet, dan blijft er altijd heel veel werk te doen. Dat is een neverending story, een soort sisyfusarbeid. Telkens als je denkt dat we het nu toch eens goed hebben uitgelegd, treedt er een nieuwe generatie journalisten en politici aan. Je moet dikwijls helemaal opnieuw beginnen.

Zelfs vandaag stel ik vast dat de perceptie van Vlaanderen als regio in België, die 60 tot 65 procent van de bevolking heeft en waar het economisch hart gelegen is, waar de taal Nederlands en niet Frans of 'Flemish' of wat dan ook is, nog altijd geen gemeengoed is. Zelfs die basiskennis is er niet. Dan beginnen we nog maar met onze eigen belangen te behartigen op de verschillende terreinen. Vlaanderen krijgt meer bevoegdheden en dus is er ook op buitenlands vlak steeds meer werk en steeds meer verhaal te vertellen. Daarom stelde ik mijn vragen.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik ga beginnen waar u mee geëindigd bent, en waar u ook mee begonnen bent, namelijk dat de communicatie met expats zeer belangrijk is. We doen dat inderdaad in het Engels omdat dat de taal is waarin we die mensen kunnen bereiken. Zoals u zelf aan het einde van uw vraag aangeeft, is de kennis van het Nederlands bij de buitenlanders op de ambassades ondermaats. Er zijn een aantal gelukkige uitzonderingen. Het enige gesprek met een ambassadeur dat sinds kort in het Nederlands verloopt, is dat met Alison Rose, de ambassadeur van het Verenigd Koninkrijk, die erop staat om in het Nederlands te converseren. Ze heeft Nederlands geleerd en beheerst het goed. Dat is een uitzondering. Ik heb vroeger een ambassadeur van Finland gekend die perfect Nederlands sprak. Dat zijn inderdaad de witte raven. Vandaar dat we vanaf 2007 begonnen met de Engelstalige uitgave van de Vlaamse overheid. Zoals we allemaal weten is er in tien jaar een digitale revolutie over ons heen gekomen en zien we ook in alle andere vormen van communicatie de gedeeltelijk omslag van print naar digitale dragers, zoals app, website en sociale media. De printoplage bleef behouden, maar die oplage werd teruggeschroefd tot minder dan vijfduizend exemplaren.

Een evaluatie drong zich op, zeker met het oog op het al dan niet plaatsen van een nieuwe overheidsopdracht. Het departement Buitenlandse Zaken heeft die opdracht uitgevoerd op basis van vier vragen. Ten eerste, heeft Flanders Today de opdrachten, zoals bepaald in het bestek, naar behoren en volgens verwachting uitgevoerd? Ten tweede, heeft Flanders Today de beoogde doelgroepen in voldoende of zelfs toenemende mate bereikt? Ten derde, in welke mate kan het bereik van Flanders Today de volgende jaren nog toenemen bij gelijkblijvende inspanningen? Ten vierde, zijn er kostenefficiëntere instrumenten of werkwijzen bekend of denkbaar om dezelfde doelgroep in even grote of grotere mate met dezelfde of vergelijkbare "content" te bereiken?

De conclusies van de evaluatie zijn de volgende. Ten eerste, Flanders Today heeft de opdrachten van het bestek naar behoren uitgevoerd en dit zowel kwantitatief, kwalitatief als op het vlak van betrouwbaarheid. Het heeft in de lopende periode de overgang gemaakt naar een groter aandeel anderstalige gebruikers en de omslag naar digitale berichtgeving en gebruik van sociale media. Ten tweede, er is nog ruimte voor groei in bereik, zowel binnen de expatdoelgroep in Vlaanderen als in het buitenland. Ten derde, de artikels die de bestaansredenen vormen van Flanders Today, namelijk berichtgeven over het beleid waarmee Vlaanderen internationaal hoge ogen gooit, worden slechts matig geconsumeerd, in vergelijking met de bredere berichtgeving over de Belgische en de vooral lokale Brusselse actualiteit. Ten vierde, de inspanningen van de Vlaamse overheid om de expatgemeenschap te bereiken, zijn gefragmenteerd, ze overlappen elkaar en daardoor kan er een grotere kostenefficiëntie worden bereikt. Ten vijfde, flandersnews.be van de VRT brengt een vergelijkbaar product, aan een lagere kost, met een vergelijkbaar bereik, in meerdere talen. De overlap en de cijfers vindt u in het evaluatierapport. Ten zesde, er is ruimte om de middelen voor communicatie richting expats en internationale communicatie beter gefocust in te zetten.

Het is op basis van die conclusies, die genuanceerd zijn, dat ik beslist heb om de uitgave Flanders Today dit jaar stop te zetten. U stelt terecht de vraag naar de vrijgekomen 930.000 euro. Ik heb in mijn persbericht meegedeeld dat de middelen zullen worden gebruikt voor het verdere beleid binnen het departement Buitenlandse Zaken. Op dit ogenblik is dat nog niet geconcretiseerd. We gaan ons nog beraden over waarop we die middelen gaan inzetten. U hebt een aantal noden aangehaald. Die zijn juist. Er zijn helaas nog een aantal andere noden, maar we gaan zorgen dat we de middelen op de best mogelijke manier inzetten.

Er zijn nog geen concrete plannen met betrekking tot de merknaam Flanders Today. Ook dat moet worden besproken met het departement. Misschien is het wel goed om voor de digitale communicatie van het departement Flanders Today, dat toch een zekere bekendheid heeft, te blijven gebruiken. Het is internationaal een vertrouwd en zeer hanteerbaar begrip, zoals u ook schijnt aan te geven.

We hanteren als definitie dat een expat iemand is die doorgaans werkt in een land met een andere cultuur, dan waarin zij of hij is opgegroeid. Expats zijn meestal hoogopgeleide mensen, die vaak door hun werk naar het buitenland worden gestuurd. Het verblijf in het buitenland kan een permanent karakter krijgen en we zien dat vaak in Brussel en de Vlaamse Rand. Maar er is natuurlijk een aanzienlijke groep die slechts tijdelijk een aantal maanden of jaren hier verblijft. Bij die laatsten horen de belanghebbenden waar u naar verwijst, zoals journalisten en diplomaten.

Zowel Flanders Investment & Trade als Vlamingen in de Wereld drijven hun inspanningen stelselmatig op om de Vlaamse expats te bereiken. Zij werken samen, maar mikken elk op een eigen deelpubliek binnen de expatgroep.

Het departement Buitenlandse Zaken spant zich de jongste jaren in om vooral de communicatie te verhogen in de richting van onze kerndoelgroep, zijnde vooral de diplomaten. Er wordt gebruikgemaakt van een website, nieuwsbrief en sociale media. De tweewekelijkse nieuwsbrief wordt nu al aan ruim duizend belanghebbenden toegestuurd. Dat gaat over korte nieuwsberichten over de internationale activiteiten van de Vlaamse Regering en de departementen. Op 19 april wordt de gloednieuwe website van het departement Buitenlandse Zaken in gebruik genomen. Het jongste jaar consulteerden 66.000 gebruikers de oude website, maar dat zijn uiteraard niet allemaal expats.

Flanders Today bereikt via zijn verschillende kanalen op dit ogenblik ongeveer 100.000 personen, zo leert de evaluatie, waarvan zowat een derde in het buitenland woont. Ik kan niet direct inschatten in welke mate dit vrij grote publiek de weg zal vinden naar andere media. In ieder geval brengt de VRT via Flanders News een enigszins vergelijkbaar product, op een website die minstens even vaak wordt bezocht als die van Flanders Today. Het gaat om vertaalde en herwerkte berichten van deredactie.be. Flanders News kan gebruikmaken van het audiovisuele materiaal van de VRT en heeft ook het kwaliteitslabel dat samenhangt met de nieuwsdienst van een openbare omroep. De kosten zijn relatief beperkt, want door de integratie in het platform van de nieuwsdienst zijn er schaalvoordelen en efficiëntiewinsten. In het evaluatierapport staat dat Flanders News ongeveer 5000 bezoekers aantrekt en Flanders Today tussen de 2000 en 3000. Het programma Fans of Flanders bestaat op dit ogenblik enkel nog als dynamisch internetplatform, maar richt zich op een breed publiek door de aard en de toon van het programma. De VRT geeft daar geen kijkcijfers over vrij.

Daarnaast zijn er nog heel wat media die zich richten tot expats. Ik verwijs naar de drietalige versie van de website BRUZZ.be, met als kanalen een drietalige digitale nieuwssite, het papieren magazine BRUZZ en het televisieprogramma in het Engels uitgezonden op zondag via BRUZZ TV. Verder is er Arts Flanders, de gezamenlijke Engelstalige digitale nieuwsbrief van een reeks Vlaamse instellingen bedrijvig op het vlak van cultuur en erfgoed. Deze uitgave fungeert vooral als een culturele agenda en heeft op die manier wat minder raakpunten met de al vermelde media. Ten slotte wil ik nog de Randkrant vermelden, die zich toespitst op informatie in verband met concrete evenementen in de Vlaamse Rand.

Kortom, waar in 2007 Flanders Today een van de weinige media was die de expats als doelgroep had, zijn er ondertussen een hele reeks actoren op het terrein bijgekomen.

De voorzitter: De heer Van Overmeire heeft het woord.

Karim Van Overmeire (N-VA): Minister president, ik wil u bedanken voor uw uitvoerige antwoord. Ik kan me voor een deel ook vinden in de analyse en in het besef dat als de tijden veranderen en de manier om te communiceren verandert, ook de instrumenten moeten worden aangepast.

Ik zou het wel jammer vinden mocht die 930.000 euro besteed worden op terreinen die eigenlijk een heel andere bedoeling hebben dan het Vlaamse standpunt bekendmaken en de Vlaamse belangen verdedigen, of de doelgroepen die we dan proberen te bereiken expats zijn die in Vlaanderen leven of mensen die een verantwoordelijke functie hebben in Europa of elders in de wereld. Ik denk dat de noden daar nog altijd heel groot zijn. Het zou goed zijn mocht een groot deel van de middelen of liefst het volledige bedrag voor dat doel in de eerste plaats worden ingezet.

Ik zal nog samen met de collega's de gelegenheid hebben om daar verder met u van gedachten over te wisselen.

Ik wil nog een laatste opmerking maken over wat ik de overgangsfase zou willen noemen. Flanders Today heeft 100.000 bezoekers op de website. Dat zijn dan toch mensen die een zekere gewoonte hebben. Ik ben daarnet nog even op de website geweest en er is geen enkele indicatie dat deze straks zal verdwijnen, integendeel. Je kunt je nog altijd voor 24,95 euro abonneren op de papieren versie, wat een beetje vreemd is als die per 1 september ineens verdwijnt. Misschien wordt het dan ook wel tijd om de overgang van Flanders Today naar het post-Flanders Today-tijdperk te maken en de bezoekers van de website, de mensen die zich hebben geabonneerd en eventueel nieuwe abonnees toe te leiden naar de andere kanalen die u net heb opgesomd.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Ik zal uw zorgen in verband met de besteding zeker ter harte nemen.

U hebt gelijk. We zullen dat opnemen. Het zou het beste zijn dat er op de website op het gepaste moment een bericht verschijnt, maar vooral dat individuele abonnees op de hoogte worden gebracht van de situatie en worden toegeleid naar of op de hoogte worden gebracht van andere initiatieven die een antwoord kunnen bieden op hun informatiehonger.

De voorzitter: De heer Kennes heeft het woord.

Ward Kennes (CD&V): De evaluatie is heel grondig gebeurd in het rapport dat ik heb kunnen inkijken. Het weekblad heeft een grote onafhankelijkheid en daaruit volgt ook een grote geloofwaardigheid. Dat zijn kwaliteiten die zeker onderschreven moeten worden. Het viel wel op dat er ook veel aandacht was voor zaken met een federale inhoud of die te maken hebben met de Brusselse regio. Dat heeft allicht te maken met het doelpubliek, maar het is wel jammer dat de specifieke Vlaamse agendapunten niet altijd in de top van de meest gelezen artikels stonden. Er was wel interesse voor en het was een nuttig instrument, maar het bereikte niet altijd specifiek wat we wilden.

Ik onderschrijf de stelling van de heer Van Overmeire dat er heel veel nood blijft om de steeds opnieuw wisselende expats goed te informeren over Vlaanderen, omdat onze stem niet altijd tot hen doordringt. Er zijn ondertussen meer instrumenten zoals de minister-president aangaf en dat is goed. Het is ook zo dat Flanders News meer talen heeft en dat het een kanaal is dat ongetwijfeld veel kan opvangen.

Eenzijds heeft het absoluut zijn taak vervuld, misschien niet perfect maar wel zeer goed. Anderzijds begrijp ik dat er een evaluatie gebeurt die tot andere zaken aanleiding geeft.

Ik wil tot slot verwijzen naar de prijs die het weekblad heeft gekregen op 8 september 2016. Het is toen verkozen als beste overheidspublicatie bij de Content Marketing Awards die worden uitgereikt door het Content Marketing Institute in Cleveland in de Verenigde Staten. Sommigen zeggen dat dit misschien een reden is om door te gaan, maar het is misschien een mooie afscheids-prijs en in elk geval een erkenning van het goede werk dat de redactie heeft verricht en de standaard die ze hebben bereikt.

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: De beschouwingen en de analyses die de heer Kennes maakt, kan ik grotendeels onderschrijven en zeker ook wat betreft de onafhankelijkheid.

Wat de informatieverstrekking betreft, moet de VRT dat evenzeer kunnen. Het is dan zaak van Buitenlandse Zaken – misschien ook met gebruikmaking van de merknaam Flanders Today, dat moet worden bekeken – om de gerichtere informatie over Vlaanderen en over Vlaams buitenlands beleid in de brede betekenis van het woord, kenbaar te maken.

Inderdaad, de evaluatie heeft aangetoond dat er heel veel interesse bestond vooral voor het nieuws op Belgisch en Brussels niveau. Dat doet niets af van de kwaliteit van Flanders Today. Gelet op de alternatieven die er zijn en de krapte in de middelen, kunnen we de meer dan 900.000 euro besteden aan middelen die bijdragen aan de verdere uitbouw en de uitstraling van ons buitenlands beleid.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.

VRAAG OM UITLEG van Vera Jans aan Geert Bourgeois, minister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed, over de gevolgen van de brexit voor Vlaamse internationaal actieve kmo's en het gebrek aan bekendheid van het brexit-meldpunt van Flanders Investment & Trade (FIT) – 1761 (2016-2017)

Voorzitter: de heer Rik Daems

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Minister-president, ik wil u graag ondervragen over de Vlaamse internationaal actieve kmo's en het gebrek aan bekendheid van het project brexit-meldpunt. Uit een bevraging van UNIZO bij maar liefst 645 internationaal actieve Vlaamse kmo's blijkt dat een op drie bedrijven die exporteren naar Groot-Brittannië, vandaag al nadelige effecten ondervindt van de brexit-beslissing, ook al zijn de officiële onderhandelingen nog maar net gestart. 60 procent geeft aan te verwachten dat er nog meer nadelige gevolgen zullen komen zodra de brexit definitief is.

De brexit is een feit en dat dit nadelige gevolgen zal hebben voor de vele kmo's die internationaal actief zijn, daar kunnen we jammer genoeg niet omheen. België bevindt zich in de kopgroep van landen die potentieel het meest worden getroffen door de brexit. Groot-Brittannië is de vierde grootste handelspartner voor Belgische ondernemingen. Daarmee vormt het een heel belangrijke exportmarkt voor veel van onze internationaal actieve kmo's. Binnen een termijn van 2 jaar moet de scheiding tussen Groot-Brittannië en de Europese Unie een

feit zijn. Onze bedrijven en kmo's hebben dan ook alle belang bij snelle duidelijkheid. Ze moeten zich kunnen voorbereiden en aanpassen aan de nieuwe situatie.

Het is belangrijk om ondernemers duidelijk te informeren over de mogelijke gevolgen voor hun onderneming en wat ze kunnen doen om zich tegen bepaalde risico's in te dekken. Ik denk hier bijvoorbeeld aan de gewijzigde wisselkoers van het pond. Dat zijn risico's waartegen kmo's en bedrijven zich perfect kunnen indekken. Het is mijn inziens een taak voor de overheid om ondernemers zo goed mogelijk te informeren zodat zij de nodige maatregelen kunnen nemen. Hier is zeker ook een rol weggelegd voor koepelorganisaties en belangenvertegenwoordigers, maar ook voor ons als overheid.

Vlak na het referendum over de brexit werd het meldpunt brexit van Flanders Investment & Trade (FIT) opgericht, om tegemoet te komen aan vragen en bekommernissen van Vlaamse ondernemers. Sinds de oprichting heeft het meldpunt echter nauwelijks vragen ontvangen, zo lees ik in de antwoorden die u hebt gegeven op schriftelijke vragen van de heer Vanlouwe, terwijl bevragingen zoals die van UNIZO aantonen dat de gevolgen zich nu reeds laten voelen en dat dit zorgt voor heel wat vragen en bezorgdheden bij de internationaal actieve Vlaamse kmo's.

Minister-president, hoe zult u het bestaan en de dienstverlening van het brexit-meldpunt beter bekendmaken bij de betrokken kmo's? Hoeveel middelen hebt u in 2017 uitgetrokken voor dat meldpunt? Welke specifieke maatregelen en initiatieven kunt u nemen om de impact van de brexit voor de Vlaamse kmo's in te perken? Bent u op de hoogte van de resultaten van de bevraging van UNIZO en welke beleidsconclusies trekt u hieruit?

De voorzitter: Minister-president Bourgeois heeft het woord.

Minister-president Geert Bourgeois: Uit de bevraging van UNIZO concluderen dat het brexit-meldpunt van Flanders Investment & Trade niet genoeg bekend is, is een enigszins voorbarige conclusie. In de bevraging werd immers niet verwezen naar het FIT brexit-meldpunt, zo deelde UNIZO ons mee. UNIZO verwijst Vlaamse bedrijven die vragen over de brexit hebben door naar het meldpunt, maar UNIZO kreeg zelf tot nog toe geen vragen over de brexit via de eigen ondernemingslijn.

Ik heb al meegedeeld op het moment dat we onze jaarcijfers hadden, dat onze bedrijven die exporteren naar het Verenigd Koninkrijk op dit ogenblik al een impact ondervinden. De exportcijfers van 2016 zetten aan tot nadenken. Onze uitvoer is in 2016 slechts met 1,68 procent gestegen. De voorgaande jaren was dat altijd 7 tot meer dan 10 procent. De groei is ook uitsluitend te danken aan de sterke autotrafiek die met 13,7 procent is gestegen. Het onrustwekkende is dat alle andere sectoren gedaald zijn, wat zich de vorige jaren niet had voorgedaan.

We hebben een handelsoverschot, maar het is duidelijk dat de impact van de koersdaling van het pond zich al doorzet. Op jaarbasis is het pond in koers gedaald met 6,1 procent. In vergelijking met de koers onmiddellijk na het referendum, is er een daling van ongeveer 10 procent. Ik hoor vandaag wel na de bekendmaking van de vervroegde verkiezingen dat het pond weer wat is gestegen. Het is evident – en al mijn contacten met Vlaamse bedrijven die exporteren bevestigen dat – dat zij nu al gevolgen ondervinden.

Bedrijven kunnen zich inderdaad indekken tegen wisselkoersrisico's en dan verwijzen we altijd door naar de banken, die daarvoor over de juiste instrumenten beschikken. Dit staat ook vermeld op de website en de publicaties van FIT. Die

werd 2123 keer bezocht sinds 24 juni 2016. De FIT-studie over de brexit werd bijna 400 keer gedownload.

Uit onze contacten en uit die van FIT blijkt wel dat onze bedrijven niet onderschat mogen worden. Zij zijn zeer goed geïnformeerd. Ze volgen heel sterk wat daarover in de media verschijnt en bovenal komen ze op het terrein. Ze weten perfect met welke competitiviteitsproblemen ze nu worden geconfronteerd in het Verenigd Koninkrijk. Ze volgen ook heel sterk de standpunten op die worden ingenomen met betrekking tot de toekomstige onderhandelingen. Mijn ervaring is dat ze het Vlaamse standpunt volledig onderschrijven. Ze zijn het ermee eens dat er na de brexit een 'free trade agreement' moet komen met een nultarief zodat er geen of zo weinig mogelijk tarifaire belemmeringen zijn en dat de douaneformaliteiten zo beperkt mogelijk moeten worden gehouden. Dit moet ook mogelijk zijn in het digitale tijdperk om ervoor te zorgen dat onze vrachtwagens geen uren verliezen met stilstaan aan de buitengrens. Voor de grote schepen met grote hoeveelheden goederen zal het natuurlijk maar een keer een formaliteit zijn, maar voor de vrachtwagens zal dit ongetwijfeld een zeer grote meerkost met zich meebrengen.

De bedrijven zijn zeer goed geïnformeerd en volgen alles goed op. Ze zorgen er ook voor dat hun stem wordt gehoord met betrekking tot de onderhandelingen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat er in dit stadium relatief weinig vragen gesteld worden aan het FIT brexit-meldpunt. Mocht hier verandering in komen, dan is FIT goed gewapend om de bedrijven zo goed mogelijk en zo snel mogelijk antwoord te geven op hun vragen. Het brexit-meldpunt staat op de homepage van Flanders Trade en er zijn goede samenwerkingsafspraken met UNIZO en Voka gemaakt om tijdig door te verwijzen naar de experts van FIT.

Voor 2017 zijn er geen extra middelen uitgetrokken voor het brexit-meldpunt. Daar is ook geen behoefte aan. Er is in 2016 binnen de bestaande middelen een team van medewerkers gemaakt binnen FIT, elk met hun specifieke ervaring en kennis. Zij staan de bedrijven bij. Dat geldt evenzeer voor onze mensen in het Verenigd Koninkrijk.

Er was nog een vraag met betrekking tot de maatregelen voor de Vlaamse kmo's. Het departement Buitenlandse Zaken mapt en monitort in samenspraak met alle betrokken Vlaamse departementen, de offensieve en defensieve belangen van Vlaanderen. Het brexit-dossier is zeer evolutief. Ook de bedrijfssectoren met een hogere graad van afhankelijkheid van de Britse export worden uiteraard gemonitord.

Samen met de beroepsfederaties worden de belangen, bedreigingen en opportuniteiten in kaart gebracht. Dit is de basis voor het Vlaamse standpunt in de onderhandelingen tussen de EU en het Verenigd Koninkrijk. Het is evident dat wij de belangen van de Vlaamse exporteurs blijven verdedigen en aandringen op snelle duidelijkheid. Het is zo dat FIT nu al bedrijven die problemen hebben of die te kampen hebben met exportproblemen of marktaandeelverlies hebben, bijstaat op allerlei manieren zowel ter plaatse als bij het zoeken naar alternatieve markten.

Ik wil wel zeggen, en ik heb dat altijd al heb gezegd, dat het een ontzettend grote markt is. Het is de vierde grootste exportmarkt. Het is een exportmarkt van meer dan 27 miljard euro op jaarbasis. Dat is niet, met alle respect, een verlies van een markt zoals die van Colombia of van een ander Zuid-Afrikaans of Afrikaans Sub-Saharaland. Dit is een wezenlijke, belangrijke, vitale exportpartner. Vandaar dat wij als Vlaamse overheid het standpunt innemen dat je de Britten natuurlijk niet moet belonen voor de brexit en dat je er niet moet voor zorgen dat andere lidstaten worden geïnspireerd door wat het Verenigd

Koninkrijk doet, maar dat je ook niet in de punitieve logica mag stappen. Ons eigen belang is daarbij veel te groot. Dus verdedig ik altijd en overal het standpunt dat er een verdrag moet komen. Dat zit trouwens vervat in artikel 50. In de uittredingsonderhandelingen moet men rekening houden met een framework van toekomstige samenwerking. Wat ons betreft, is dat in ideale omstandigheden: het behoud van de nultarieven – op dit ogenblik betalen onze bedrijven geen importheffingen omdat het een eenheidsmarkt is –, het behoud van de productnormen die we nu delen met het Verenigd Koninkrijk dat al decennia deel uitmaakt van de eenheidsmarkt, en zo eenvoudig mogelijke douaneformaliteiten omdat dit uiteraard ook een meerkost met zich meebrengt.

De Vlaamse overheid is door UNIZO niet op de hoogte gebracht van de resultaten van deze specifieke bevraging. Dit staat op mijn papier, maar ik zie net dat mijn adjunct-kabinetschef nu pas de resultaten heeft gekregen. Ik heb ze nog niet kunnen bestuderen, want tot zonet hadden we ze nog niet. Het is dus nu niet mogelijk om beleidsconclusies te trekken. Het is wel zo dat er goede horizontale werkafspraken zijn gemaakt met UNIZO en Voka aangaande informatie-uitwisseling en samenwerking met FIT en het Vlaams Departement Buitenlandse Zaken. Het is ook zo dat ik vorig jaar samen met Karel Van Eetvelt en Hans Maertens de brexit-rondetafel met de Vlaamse bedrijfssectoren heb georganiseerd waarvan de evenknie begin dit jaar in Londen werd georganiseerd in aanwezigheid van de Londense Kamer van Koophandel en Britse sectorfederaties, tot grote voldoening van onze bedrijven.

Ik heb het al gezegd: dit is voor mij een topdossier, een zeer belangrijk dossier. We moeten – en ik hoop dat we dit kamerbreed delen – opkomen voor onze Vlaamse economische belangen en voor onze Vlaamse jobs. Een op zes van de Vlaamse jobs hangt af van export. Een op veertig van onze jobs hangt af van de export naar het Verenigd Koninkrijk. Dat is een niet te veronachtzamen economisch, maatschappelijk en sociaal belang dat we te verdedigen hebben. Het is evident dat dit een zeer complexe oefening zal zijn omdat je natuurlijk 27 lidstaten op één lijn moet krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Jans heeft het woord.

Vera Jans (CD&V): Minister-president, ik dank u voor uw antwoord en voor het belang en de aandacht die u hecht aan dit dossier. U bent daar overigens altijd zeer duidelijk in geweest. U erkent dat bedrijven al de impact voelen en dat de brexit potentieel zeer, zeer vergaande gevolgen kan hebben voor onze economie.

Voor mij blijft de discrepantie tussen de vergaande gevolgen van de brexit en het weinig aantal vragen dat werd genoteerd tot op heden, een grote vraag. Mogelijks heeft het ook te maken met een aantal andere initiatieven die u ook in uw antwoord hebt opgesomd: de rondetafels en het proactief werk dat FIT al voor de bedrijven doet. Ik ga uw antwoord in alle rust nalezen maar ik dank u voor de informatie.

Karl Vanlouwe (N-VA): Collega Jans heeft op basis van een eerdere schriftelijke vraag die door mij was gesteld over het meldpunt, cijfers aangehaald om te zeggen dat het meldpunt eerder een beperkte impact heeft. Collega Jans had natuurlijk evengoed de andere vragen die hierover zijn gesteld, eens kunnen nalezen.

Sinds juli vorig jaar – en ik denk dat brexit hier ongeveer elke maand al ter sprake is gekomen – hebben we de minister-president hierover al vele malen ondervraagd. De Britse ambassadrice is hier geweest en heeft ook met u, minister-president, overleg heeft gehad. U hebt er naar verwezen in uw antwoord. U hebt al duidelijk gemaakt dat u een nultarief wilt, dat u een vrijhandelsakkoord wilt en niet de tarieven die anders van toepassing zouden zijn

namelijk 8 procent voor textiel, 16 procent voor diepvriesgroenten en 24 procent voor vruchtensappen.

U hebt vandaag nogmaals herhaald dat u zo weinig mogelijk grens- en douaneformaliteiten wilt. We moeten vermijden dat we komen tot toestanden van 20 jaar geleden met lange wachtrijen aan de grenzen en in de havens.

U hebt in het verleden op verschillende vragen van mezelf en van collega van Overmeire gezegd dat we moeten streven naar gemeenschappelijke productnormen. Ik herinner mij ook de vraag die ikzelf en collega van Overmeire in juni gesteld hebben en dat u zei dat u toen reeds had berekend wat de impact zou zijn van een brexit. Ik denk dat het zelfs nog voor het referendum was dat uw diensten of FIT de nodige berekeningen hadden gemaakt voor een economische impactanalyse. U hebt vandaag gezegd dat die intussen reeds meermaals is gedownload.

Er is voorbereidend werk gedaan door de studiedienst van de Vlaamse Regering. U hebt het meldpunt opgericht. Er is overleg met de stakeholders. U bent ter plaatse geweest in West-Vlaanderen en hebt er met de federaties en ondernemingen gesproken. U was ook een van de eersten die de Britse minister van Buitenlandse Zaken heeft ontmoet om te spreken over de gevolgen van de brexit, niet alleen voor onze economie, maar ook in het Verenigd Koninkrijk beseft men dat het een grote impact heeft op hun eigen economie.

Ik wil het gewoon even aanhalen omdat collega Jans eigenlijk een element er heeft uitgehaald namelijk het meldpunt, maar de Vlaamse Regering heeft inderdaad meerdere zaken gedaan om de gevolgen van die impact op een zo goed mogelijke manier op te vangen.

De voorzitter: De vraag om uitleg is afgehandeld.